Handreiking sporthulpmiddelen

Samen zorgen dat sporters geen extra beperking ervaren

Nieuwe uitgave, maart 2022

kenniscentrum sport & bewegen

Stichting Special Heroes Nederland

esther vergeer FOUNDATION

Gehandicaptensport Nederland

Colofon

Opdrachtgever
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Projectgroep
Special Heroes Nederland, Erna Mannen & Martin Fluit
Kenniscentrum Sport & Bewegen, Hans Leutscher & Lonneke Schijvens
Gehandicaptensport Nederland, Dos Engelaar & Joep Pelsser
Esther Vergeer Foundation, Marie-Louise Lemmen

1e uitgave
Juni 2020

2e uitgave
Maart 2022

Deze handreiking geeft een samenvatting van de uitkomsten van het project ‘Sporthulpmiddelen beter beschikbaar en bereikbaar’ dat eind 2021 werd afgerond. Deze uitgave is een vervolg op de versie van juni 2020 waarin we de resultaten tot dan toe publiceerden.

Voor vragen over en/of feedback op deze handreiking kun je terecht bij
Hans Leutscher
hans.leutscher@kenniscentrumsportenbewegen.nl
Lonneke Schijvens
lonneke.schijvens@kenniscentrumsportenbewegen.nl

Inhoud

1.	**Inleiding**	**5**
2.	**Belang toegankelijkheid sporthulpmiddelen**	**6**
2.1.	Cijfers en feiten sport- en beweegdeelname mensen met een fysieke beperking	6
2.2.	Omvang potentiële doelgroep voor sporthulpmiddelen	7
2.3.	Waarde sport en bewegen voor mensen met een fysieke beperking	7
3.	**Klantreis sport en bewegen voor mensen met een fysieke beperking**	**10**
4.	**Optimaliseren klantreis sporthulpmiddelen**	**12**
4.1.	Fase 1 Stimuleren - verbeterpunten en rol ketenpartners	12
4.2.	Fase 2 Kennismaken & oriënteren - verbeterpunten en rol ketenpartners	14
4.3.	Fase 3 Structureel sporten & bewegen – verbeterpunten en rol ketenpartners	17
5.	**Financiering sporthulpmiddelen**	**22**
5.1.	Financieringsmogelijkheden sporthulpmiddelen	22
5.2.	Aanvragen via Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)	23
5.3.	Aanvragen via Zorgverzekeringswet (Zvw)	26
5.4.	Wet langdurige zorg (Wlz)	29
5.5.	Overige financieringsmogelijkheden	30
6.	**Efficiënt en duurzaam gebruik van sporthulpmiddelen**	**32**
6.1.	Ervaringen pilots: creëren centraal overzicht en stimuleren hergebruik	32
6.2.	Landelijk platform tweedehands sporthulpmiddelen	34
7.	**Samenvattend**	**36**
7.1.	Belangrijkste verbeterpunten	37
7.2	Aanbevelingen landelijk	37
7.3	Aanbevelingen ketenpartners	37
8.	**Slotwoord**	**40**
Overzicht bronnen en achtergrondinformatie		**41**
Bijlagen		**42**

1. Inleiding

Meedoen met sport en voldoende bewegen gun je iedereen. Voor mensen met een lichamelijke beperking is dit niet vanzelfsprekend. Zij voldoen minder vaak aan de beweegrichtlijnen ten opzichte van mensen zonder beperking (33% vs 58%)[1] en ook hun wekelijkse sportdeelname blijft flink achter (25% vs 61%).[2] We hebben in Nederland ruim 1,7 miljoen kinderen en volwassenen met een matige of ernstige beperking. Dat is maar liefst één op de tien Nederlanders. Daarnaast is een grote groep mensen (ongeveer 3,6 miljoen) in mindere mate beperkt. Het gaat dus om een grote groep mensen die op dit moment niet vanzelfsprekend mee kan doen.

Om iedereen die (meer) wil sporten en bewegen de kans te bieden dit te doen, is het van belang om de drempels die mensen met een beperking ervaren, zoveel mogelijk weg te nemen. Er is veel onderzoek gedaan naar de belemmeringen die mensen met een beperking ervaren om te sporten en bewegen. Naast de bekende belemmeringen als bijvoorbeeld gebrek aan energie, pijn, hogere kosten voor vervoer en beperkte sportmogelijkheden met goede begeleiding, is de toegankelijkheid van sporthulpmiddelen een belemmering. Vooral mensen met een amputatie, hersenletsel en dwarslaesie ervaren de kosten voor en beschikbaarheid van sporthulpmiddelen als een drempel. [3, 4]

Sinds 2016 geldt het VN-verdrag handicap in Nederland. In het VN-verdrag staat dat Nederland maatregelen neemt om deze sporthulpmiddelen toegankelijk te maken voor mensen met een beperking (artikel 30 - lid 5). Op dit moment ontbreekt in Nederland vaak een goed georganiseerde keten, waardoor sporthulpmiddelen beperkt beschikbaar en bereikbaar zijn. Het wel of niet kunnen sporten en bewegen met een hulpmiddel is dan vaak een kwestie van 'geluk' en het hebben van 'de juiste contacten'.

Een goede samenwerking in de keten is nodig om volwaardige toegankelijkheid te bereiken. Het gaat dan om samenwerking tussen de (lokale) overheid, verzekeraars, commerciële partijen (leveranciers, etc.), stimuleringsfondsen en een gemotiveerde potentiële sporter met zoveel mogelijk eigen regie.

In het landelijke project, 'Sporthulpmiddelen beter beschikbaar en bereikbaar' keken we hoe de organisatie van en de samenwerking binnen de keten kan worden verbeterd. We deden onderzoek en organiseerden expertmeetings met het werkveld. Een aantal oplossingsrichtingen toetsten we in de praktijk door middel van drie pilots: een in Den Haag, een in Emmen en een in Noord-Brabant. Voor meer informatie over de pilots, zie **Bijlage 1**.

Het resultaat: meer inzicht in de problematiek en de mogelijke verbeterpunten op het gebied van:
- inzicht belang en mogelijkheden sport en bewegen en eventueel bijbehorend sporthulpmiddel;
- zichtbaarheid en vindbaarheid van sporthulpmiddelen;
- beschikbaarheid en ontwikkeling van kennis over sporthulpmiddelen;
- ondersteuning bij zoektocht en aanvraag;
- financiering van sporthulpmiddelen;
- efficiënt en duurzaam gebruik van sporthulpmiddelen;
- samenwerking in de gehele keten door alle partijen om bovenstaande te realiseren met de klant centraal als uitgangspunt.

Deze handreiking bundelt deze resultaten. Daarnaast biedt het concrete handvatten voor zowel betrokken partijen en professionals in de keten, als voor potentiële gebruikers van sporthulpmiddelen om de beschikbaarheid en bereikbaarheid van sporthulpmiddelen te verbeteren.

VN-verdrag

Het VN Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, in 2016 geratificeerd door Nederland. Dit verdrag voor mensen met een handicap stelt in artikel 30 - lid 5:
Teneinde personen met een handicap in staat te stellen op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan recreatie, vrijetijdsbesteding en sportactiviteiten, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen teneinde te waarborgen dat personen met een handicap de kans krijgen deel te nemen aan handicapspecifieke sport- en recreatieactiviteiten en daartoe te bevorderen dat hen op voet van gelijkheid met anderen passende instructie, training en middelen worden verschaft;

2. Belang toegankelijkheid sporthulpmiddelen

De sport- en beweegparticipatie onder mensen met een fysieke beperking blijft achter. Wanneer iemand overweegt om (meer) te gaan sporten of bewegen, is het belangrijk de belemmeringen om dit te doen zoveel mogelijk weg te nemen. De aanname is dat het gebruik kunnen maken van sporthulpmiddelen een belangrijke stimulans kan geven aan de sport- en beweegparticipatie.

Meer sporten en bewegen zorgt niet alleen voor plezier, een betere gezondheid en andere positieve effecten bijvoorbeeld op sociaal vlak (zoals minder eenzaamheid en meer zelfvertrouwen) voor de sporter zelf. Het levert ook de maatschappij veel op. De sociaaleconomische waarde van sport en bewegen voor mensen met een beperking is zelfs 15% hoger dan voor mensen zonder een fysieke beperking. Het wegnemen van de belemmeringen rond de beschikbaarheid en bereikbaarheid van sporthulpmiddelen verdient zich dan ook ruim terug.

2.1 Cijfers en feiten sport- en beweegdeelname mensen met een fysieke beperking

Net iets meer dan de helft van de Nederlanders voldoet aan de beweegrichtlijnen (53%). Bij mensen met een lichamelijke beperking ligt dit percentage een stuk lager (33%). Logisch, want voor sommige mensen in deze groep zijn dagelijkse dingen als gymen op school, te voet boodschappen doen of traplopen niet mogelijk. Degenen met een motorische beperking voldoen nog minder vaak aan de beweegrichtlijnen (16%). [1]

Als je kijkt naar de wekelijkse sport- en beweegdeelname zijn de cijfers vergelijkbaar: de sport- en beweegdeelname van mensen met een lichamelijke beperking blijft achter bij die van de gemiddelde Nederlander: 61% van de mensen zonder beperking sport wekelijks. Bij mensen met een lichamelijke beperking (motorisch, auditief of visueel) is dat gemiddeld 25%. [2]

Kijk voor meer actuele feiten en cijfers over de sport- en beweegdeelname van mensen met een beperking op **sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren**.

Figuur 1 | **Wekelijkse sportdeelname mensen met en zonder een lichamelijke beperking**

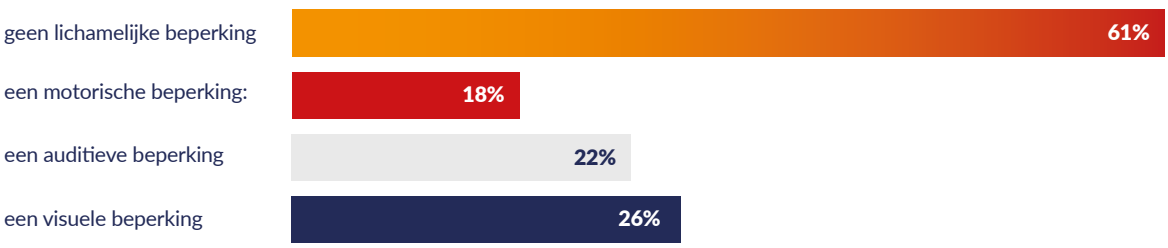

Bron: sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportdeelname-wekelijks

Wat is een lichamelijke beperking?

Mensen met een lichamelijke beperking hebben één of meer functiestoornissen, in samenhang met een permanente lichamelijke afwijking. Het kan gaan om een stoornis in het bewegen, zien, horen of spreken (zie figuur 1). Het gevolg is dat mensen normale activiteiten, zoals lopen of horen, niet of in mindere mate kunnen uitvoeren. Sommige mobiliteitsproblemen zijn zichtbaar (zoals afhankelijk zijn van een rolstoel of een blindengeleidestok). Bij een grote groep mensen (bijvoorbeeld met een gehoorbeperking) is de beperking niet (direct) waarneembaar.

Een motorische beperking is een beperking in het bewegen als gevolg van een ongeluk, ziekte of een aangeboren afwijking. Denk aan een spierstoornis, een amputatie of verlamming van ledematen

2.2 Omvang potentiële doelgroep voor sporthulpmiddelen

In een **onderzoek van Mulier**[5] geeft de helft van de respondenten met een lichamelijke beperking of chronische aandoening aan meer te willen sporten en bewegen dan ze nu doen. Sporthulpmiddelen kunnen een belangrijke rol spelen om meedoen aan sport- en beweegactiviteiten mogelijk te maken voor mensen met een (fysieke) beperking.

Wat iemand in de praktijk nodig heeft, hangt helemaal af van iemands beperking én van de sport die hij/zij wil beoefenen. De diversiteit aan sporthulpmiddelen is groot. Je kunt sporthulpmiddelen onderverdelen in protheses (aan het lichaam verbonden materialen), losse materialen (zoals rolstoelen en aangepaste fietsen) en hulpmiddelen voor visuele of auditieve beperkingen. Voor een uitgebreid overzicht van sporthulpmiddelen, zie **Bijlage 2**.

Figuur 2 | **Aantal mensen met een lichamelijke beperking, 12 jaar en ouder, in procenten**

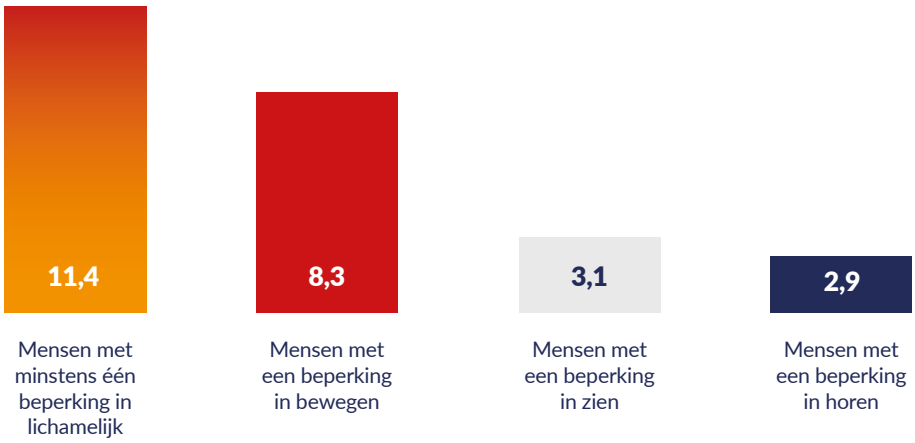

Bron: staatvenz.nl/kerncijfers/beperkingen-horen-zien-bewegen (2020)

Kenniscentrum Sport & Bewegen maakte op basis van beschikbare data een inschatting van de omvang van de potentiële doelgroep voor sporthulpmiddelen. Van het aantal mensen met een beperking in bewegen in de leeftijd tussen 12 -75 jaar werd bepaald welk deel hiervan naar verwachting is aangewezen op een sporthulpmiddel. Vervolgens is voor de inschatting van de omvang uitgegaan van een gelijke potentiële sportdeelname als bij mensen zonder beperking (61%). Dit leidt tot een potentiële doelgroep van mensen met een vraag naar sporthulpmiddelen van ruim 80.000 personen. In **Bijlage 3** vind je een schematische weergave van de schatting van de omvang van de doelgroep en een toelichting op de afbakening van de doelgroep.

2.3 Waarde sport en bewegen voor mensen met een fysieke beperking

Iedereen voelt aan dat sport en bewegen van waarde zijn voor mensen met een fysieke beperking. We kunnen de sociaaleconomische waarde (SEW) van sport en bewegen intussen uitdrukken in geld. De opbrengst voor de samenleving zit hem in gezondheid (bijvoorbeeld lagere zorgkosten), arbeid (bijvoorbeeld minder ziekteverzuim) en sociaal welzijn (bijvoorbeeld meer plezier).
In opdracht van Kenniscentrum Sport & Bewegen heeft Rebel onderzocht wat deze SEW is voor mensen met een fysieke beperking. De gemiddelde baten van sport en bewegen blijken €75.000 per persoon te zijn. De SEW voor iemand met een fysieke beperking is daarmee 15% hoger dan de SEW voor de gemiddelde Nederlander.

Investeren in sporthulpmiddelen loont

De kosten per sporthulpmiddel verschillen sterk. Gemiddeld zijn de kosten per persoon zo'n €16.000 over iemands hele sportleven, rekening houdend met een realistische afschrijvingstermijn. Een sporthulpmiddel kan ervoor zorgen dat iemand die eerst niet voldeed aan de beweegrichtlijnen, dankzij dit sporthulpmiddel nu wél daaraan kan voldoen. In dat geval betekent dit dat deze investering in het sporthulpmiddel (gemiddeld €16.000) de maatschappij ruim 4,5 keer zoveel oplevert, namelijk €75.000. De onderzoekers en bij het onderzoek betrokken experts stellen dat dit een conservatieve schatting is, mede omdat op dit gebied nog weinig onderzocht is en veel data ontbreken.

Bekijk ook de infographic met een korte weergave van de uitkomsten van het onderzoek en een verwijzing naar het gehele rapport, zie **bijlage 4**.

3. Klantreis sport en bewegen voor mensen met een fysieke beperking

De toegankelijkheid en beschikbaarheid van sporthulpmiddelen is een van de redenen waarom sportparticipatie onder mensen met een beperking achterblijft. Om meer inzicht te krijgen in de drempels die mensen met een fysieke beperking ervaren en de rol die de beschikbaarheid en bereikbaarheid van sporthulpmiddelen daarbij speelt, brachten we de 'klantreis sporthulpmiddelen' in kaart. Bij de klantreis vormt de 'klant', oftewel de potentiële sporter met een beperking, en de drempels die hij ervaart het uitgangspunt voor verbeteringen.

De sport-/beweeglijn wordt vaak in piramidevorm weergegeven. Het grootste deel van de mensen sport en beweegt op recreatief niveau. Een kleinere groep stroomt door naar wedstrijdvormen en nog een kleiner aantal richting de top. Dit geldt ook voor mensen met een beperking. Het is dan ook belangrijk sporten en bewegen op recreatief niveau voor zoveel mogelijk mensen met een een fysieke beperking mogelijk te maken.

Figuur 3 | **Sportpiramide**

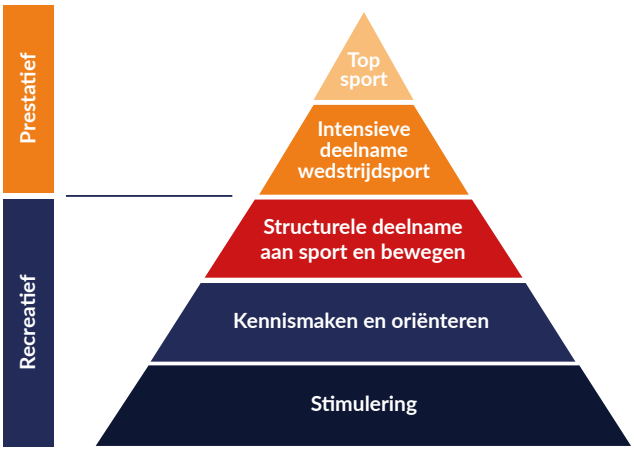

De sport-/beweeglijn is ingedeeld in vier fases:

1. Stimulering
In deze fase gaat het vooral om bewustwording: het zien van mogelijkheden op het gebied van sport en bewegen voor mensen met een beperking, verleid worden om een keer iets (nieuws) te proberen. Dit stimuleren vindt onder andere plaats tijdens behandeling (in revalidatie instellingen en ziekenhuizen), op speciaal onderwijsinstellingen en bij (lokale) evenementen*. Het zichtbaar maken van de mogelijkheden vindt soms ook plaats via gemeenteloketten, online platformen en via ambassadeurs (paralympische topsporters).

Vragen die voor een 'klant' zoal spelen in deze fase:
- Kan ik gaan bewegen of sporten?
- Zo ja, wat is er aan sport- en beweegaanbod; waar kan ik dit vinden?

2. Kennismaken en oriënteren
Binnen deze fase staat kennismaken met sport- en beweegactiviteiten centraal: ontdekken wat er allemaal mogelijk is en welke activiteit bij je past. En ook welk sporthulpmiddel daar eventueel bij nodig is. Het is belangrijk om het uitproberen van een sport-hulpmiddel te faciliteren. Bijvoorbeeld door te zorgen dat er extra sporthulpmiddelen bij een vereniging beschikbaar zijn of door het realiseren van een uitleenservice. En door ervoor te zorgen dat alle mogelijkheden toegankelijk en makkelijk te vinden zijn voor de

** evenementen van o.a.Uniek Sporten, Special Heroes Nederland, Special Olympics, Esther Vergeer Foundation, Cruyff foundation, Gehandicapten-sport Nederland, sportbonden en lokale of provinciale sportorganisaties*

doelgroep. Daarnaast is deskundige begeleiding essentieel om veiligheid te garanderen en kwaliteit van de ondersteuning bij het uitproberen van een sport en sporthulpmiddel te borgen.

Vragen die voor een 'klant' zoal spelen in deze fase:
- Wat vind ik leuk, welke sport past bij mij?
- Heb ik daar een sporthulpmiddel voor nodig en kan ik een sporthulpmiddel uitproberen?

3. Structurele deelname aan sport en bewegen

In deze verdiepingsfase is een keuze voor een specifieke sport- en beweegactiviteit gemaakt en wordt het onderdeel van je leefpatroon. Dit kan met een geleend sporthulpmiddel vanuit de oriëntatiefase, maar het kan ook een mooi overgangsmoment zijn naar het aanmeten van een sporthulpmiddel in eigendom van de klant. In deze fase is het belangrijk dat er informatie over de mogelijkheden tot financiering via zorgverzekering of Wmo voorhanden is en dat duidelijk is waar je met vragen hierover terecht kan.

Vragen die voor een 'klant' zoal spelen in deze fase:
- Welk sporthulpmiddel kan ik het beste aanschaffen?
- Wordt dit (deels) vergoed?
- Waar moet ik een aanvraag doen en waar kan ik terecht met vragen hierover?
- Is er wellicht een langdurige uitleen-mogelijkheid?

4. Intensieve deelname aan wedstrijdsport en topsport

In deze fase werkt de sporter met een beperking toe naar intensieve wedstrijdsport. Hier is inzet van specifieke expertise nodig, zodat de sporter met deskundige begeleiding alle stappen richting een goed passende maatwerkoplossing kan doorlopen.

Deze handreiking richt zich met name op het beter beschikbaar en bereikbaar maken van sporthulpmiddelen voor de recreatieve sporter (fase 1, 2 en 3). Bij het verstrekken van sporthulpmiddelen voor de prestatieve en topsporters (fase 4) wordt veel vaker gebruik gemaakt van landelijke sportbonden of -platforms. De stap tussen recreatie (breedte), prestatie- en topsport in de gehandicaptensport is overigens relatief klein. Wat betreft het aanvragen en de bijkomende problemen (waaronder financiën) hebben alle fases vaak dezelfde uitdagingen. Er is slechts een kleine groep van absolute topsporters die hier niet mee te maken heeft, doordat financiering bijvoorbeeld vanuit sponsoring komt.

Figuur 4 geeft een overzicht van de stappen die de potentiële sporter doorloopt in fase 1, 2 en 3 en de vragen die zich daarbij voordoen.

Figuur 4 | **Klantreis sporthulpmiddelen**

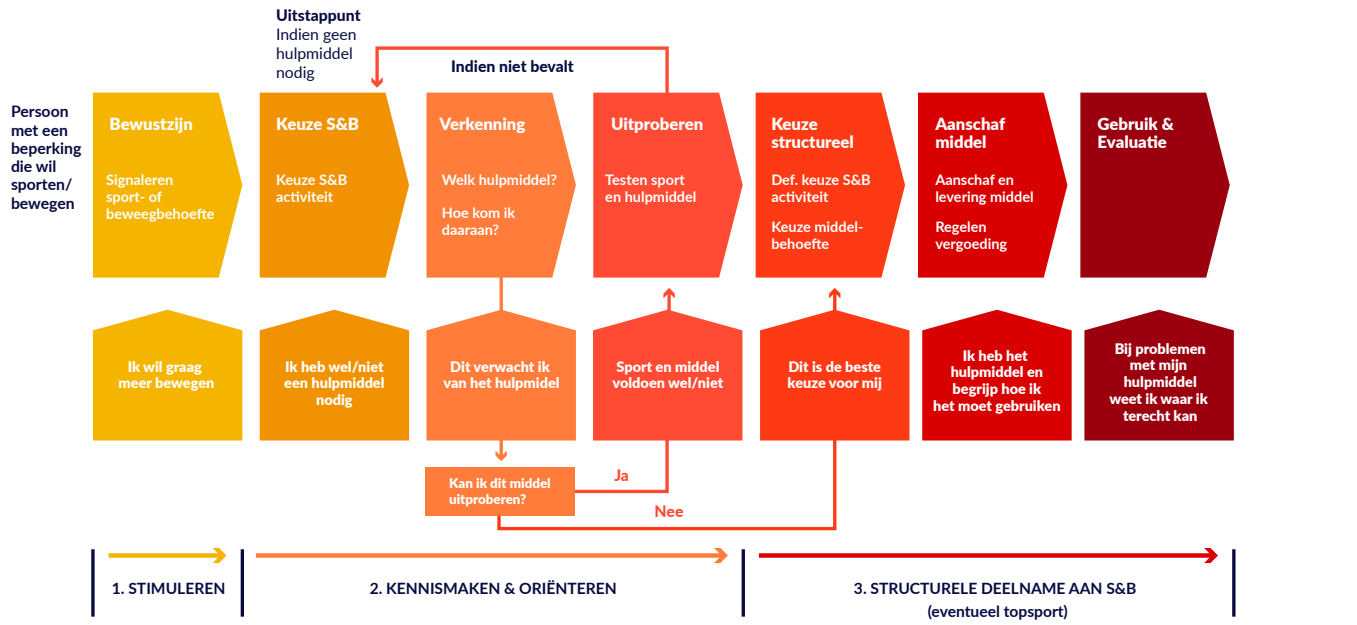

**Voor uitgebreide uitwerking klantreis, zie Bijlage 5*

4. Optimaliseren klantreis sporthulpmiddelen

Hoe kunnen we het proces rondom de toegankelijkheid van sporthulpmiddelen verbeteren? Als je kijkt naar de klantreis sporthulpmiddelen is er nog veel te verbeteren. Volwaardige toegang tot sporthulpmiddelen voor iedereen die dat nodig heeft, kunnen we alleen bereiken met goede samenwerking in alle fases. Oftewel met samenwerking van alle partijen in de keten: (lokale) overheid, verzekeraars, de revalidatie- en zorgsector, commerciële partijen (leveranciers, etc.), stimuleringsfondsen én de gemotiveerde sporter zelf, met zoveel mogelijk eigen regie. Elke ketenpartner zal zijn rol moeten vervullen.

Aan de hand van de verschillende fasen in de klantreis zijn de drempels in beeld gebracht die er spelen bij de sport- en beweegdeelname van mensen met een beperking. Daarbij is vooral gekeken naar de knelpunten die er spelen bij de toegankelijkheid en beschikbaarheid van sporthulpmiddelen en hoe die opgelost kunnen worden. Per fase is uitgewerkt welke rol de diverse partijen kunnen, dan wel zouden moeten, vervullen om het proces rond de verstrekking van sporthulpmiddelen te verbeteren.

4.1 Fase 1 Stimuleren - verbeterpunten en rol ketenpartners

Figuur 5 | **Klantreis sporthulpmiddelen fase 1**

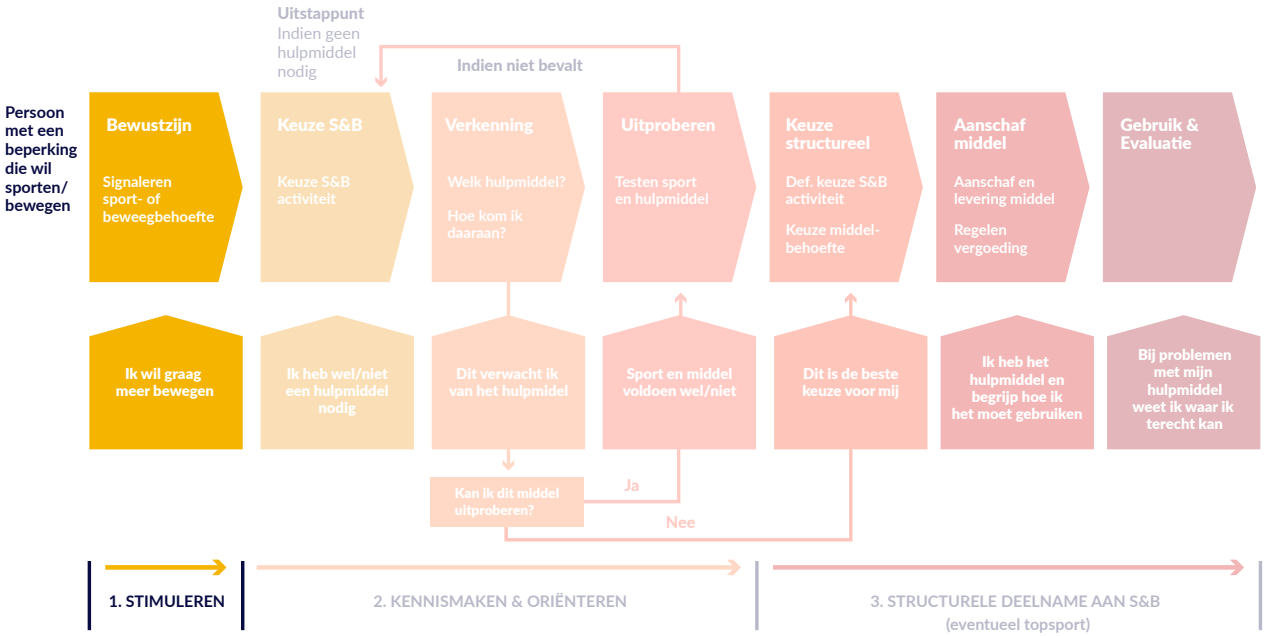

4.1.1 Verbeterpunten

Inzicht in belang en mogelijkheden sport en bewegen

De fanatieke sporter is gemotiveerd en zal zelf actief op zoek gaan naar informatie. Deze zal actief vragen naar de mogelijkheden bij zijn of haar behandelaar en/of vindt zelf de weg via bijvoorbeeld platformen waarop het aangepast aanbod staat weergegeven. Veel mensen met een fysieke beperking zijn zich echter niet bewust van de toegevoegde waarde en de mogelijkheden die er voor hen zijn om te kunnen sporten en bewegen.

De inschatting is dat er een grote latente behoefte is bij mensen met een beperking om (meer) te sporten (zie hoofdstuk 2). Bij deze groep is het belangrijk dat zij gestimuleerd en verleid worden door de mogelijkheden om te sporten en bewegen en de diverse hulpmiddelen daarvoor zichtbaarder te maken. Op dit moment gebeurt dat nog onvoldoende.

> ***"We moeten andersom denken: niet vragen, maar gewoon sportmogelijkheden aanbieden en de sporthulpmiddelen in de vitrine zetten van behandelcentra en ziekenhuizen"***
>
> (Patrick, sporter in een rolstoel)

Ook voor diverse professionals in de keten geldt dat zij regelmatig onvoldoende inzicht hebben in het belang en de toegevoegde waarde van sport en bewegen voor deze doelgroep. Hierdoor vervullen zij soms een ontmoedigende in plaats van stimulerende rol. Bijvoorbeeld wanneer een klant een aanvraag indient voor een driewielfiets of handbike bij de Wmo, om actief te kunnen blijven, en daarop als antwoord een scootmobiel krijgt voorgeschreven. Daar lijkt zeker nog winst te behalen.

4.1.2 Rol ketenpartners

Hieronder is per ketenpartner aangegeven welke rol deze partij kan, dan wel zou moeten, vervullen in deze fase.

Gemeente

- Centraal aanspreekpunt/informatiedesk bieden voor alle vragen rondom sporten en bewegen voor mensen met een beperking in deze gemeente, of in een samenwerkingsverband van gemeenten.
- Ondersteunen netwerkopbouw rond sporten en bewegen voor mensen met een beperking.
- Faciliteren stimuleringsactiviteiten rond sport en bewegen voor mensen met een beperking.
- Zorgen dat er ook bij sportactiviteiten/evenementen aandacht is voor de doelgroep mensen met een beperking, bijvoorbeeld in side-events. En deze dan ook goed zichtbaar maken.
- Helder communiceren (o.a. op de website van de gemeente) over mogelijkheden aangepast sporten en sporthulpmiddelen in de gemeente.

Doe de test:
kijk eens of je zelf makkelijk informatie kan vinden op de eigen websites van de gemeente over mogelijkheden om vergoeding aan te vragen voor sporthulpmiddelen

- Stimuleren keuze voor een actief in plaats van passief hulpmiddel indien mogelijk (Wmo: bijvoorbeeld adviseren en voorschrijven handbike aankoppelstuk in plaats van scootmobiel).
- Sportaanbieders attenderen op mogelijkheden voor opzetten of versterken van aanbod, bijvoorbeeld deskundigheids-bevordering aangepast sporten of mogelijkheden stimuleringssubsidies.

Revalidatie-instelling

- Bespreken belang van actieve/sportieve leefstijl met revalidanten.
- Doorverwijzen revalidant naar beweeg- en sportloket binnen revalidatie-instelling (indien aanwezig) of naar beweeg-consulent van de gemeente.
- Stimuleren keuze actief in plaats van passief hulpmiddel indien mogelijk; bijvoorbeeld adviseren en voorschrijven van handbike aankoppelstuk in plaats van scootmobiel.
- Voorzie in goede communicatie in de keten, vanuit zorg naar de gemeente en weer terug naar de zorg.

Huisarts, fysiotherapeut, gezondheidscentrum, onderwijs

- Bespreken belang van structureel bewegen en sporten en doorverwijzen naar beweeg- en sportloket als ondersteuning bij sportkeuze gewenst is.
- Ouders informeren over positieve waarden van sport en bewegen voor jeugd.
- Welzijns-/ zorginstellingen: bespreken belang van structureel bewegen en sporten en doorverwijzen naar beweeg- en sportloket als ondersteuning bij sportkeuze gewenst is.
- Wijkteams, Zorgconsulenten:
    - Het onderwerp sport en bewegen waar mogelijk meenemen in keukentafelgesprek.
    - Globaal advies geven als er behoefte is met betrekking tot sport en bewegen en verwijzen naar infowebsite en/ of verbinding maken met beweeg- en sportloket en/of buurtsportcoach.
- (Speciaal) onderwijs:
    - Stimuleren sportdeelname bij kinderen met een beperking; doorverwijzen naar beweeg- en sportloket indien nodig.
    - LO docenten en bewegingsagogen (regulier/passend en speciaal onderwijs, zorginstellingen) informeren/opleiden over het belang van sport en bewegen.

4.2 Fase 2 Kennismaken & oriënteren - verbeterpunten en rol ketenpartners

Figuur 6 | **Klantreis sporthulpmiddelen fase 2**

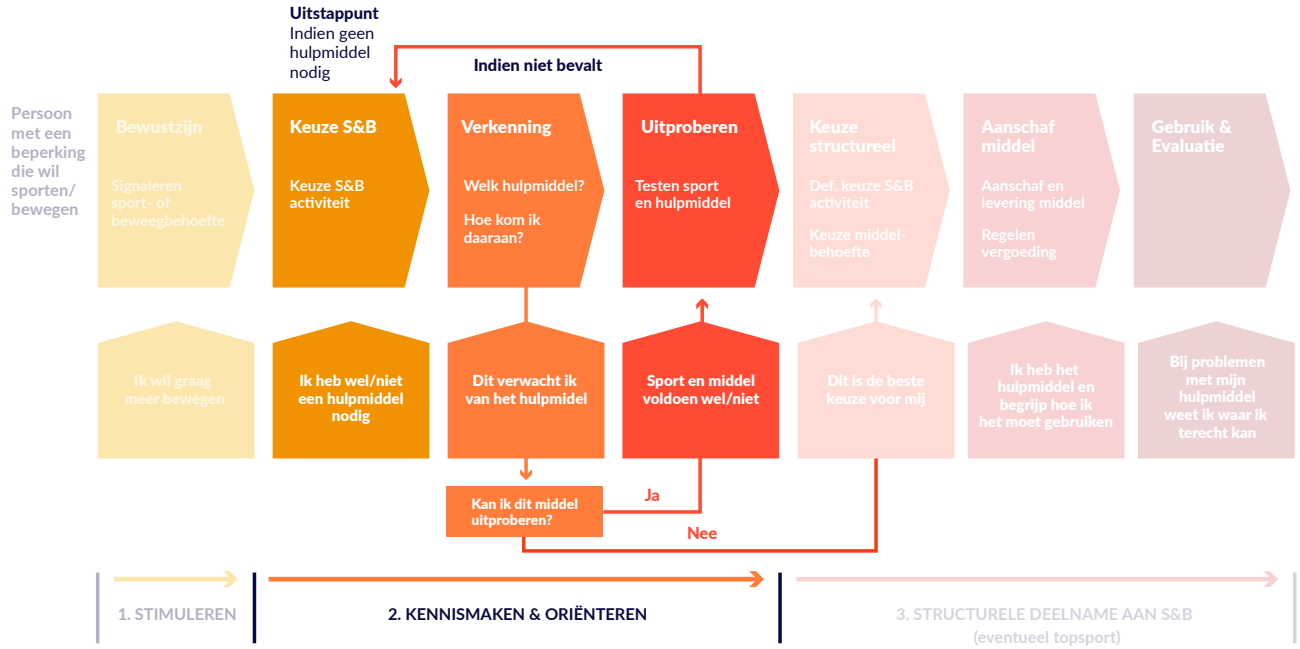

4.2.1 Verbeterpunten

Vindbaarheid informatie lokaal sport- en beweegaanbod

Als je interesse hebt om meer te gaan sporten en bewegen, is het soms lastig om informatie te vinden over de mogelijkheden die er in de buurt zijn om te sporten en bewegen voor iemand met jouw beperking. Als je zelfstandig op zoek wilt en kan naar een sportaanbieder, kan je op de website **Unieksporten.nl** zoeken naar (aangepast) sportaanbod in jouw gemeente. Als je echter zelf nog geen specifieke sport- of beweegactiviteit voor ogen hebt, is het prettig om hulp te krijgen bij het vinden van een geschikte activiteit. Eén die past bij jouw (fysieke) mogelijkheden en persoonlijke interesses en voorkeuren. Op sommige plekken biedt een beweegloket, beweegcoach of buurtsportcoach ondersteuning bij het vinden van een geschikte activiteit. Revalidatiecentra en revalidatieafdelingen van ziekenhuizen die een beweeg- en sportloket hebben, helpen hierbij. Deze hulp is er echter niet altijd of het is onduidelijk waar je terecht kan. Vaak ontbreekt een centraal informatie- of aanspreekpunt voor vragen en inzicht in de lokale situatie.

Mogelijkheid sporthulpmiddelen uitproberen

Om erachter te komen of een bepaalde sport je aanspreekt en echt bij je past, is het heel belangrijk dat je de sport met het benodigde sporthulpmiddel enige tijd kunt uitproberen. Dat is nog lang niet altijd en overal mogelijk. In 2019 kon je slechts op enkele plekken in het land een sporthulpmiddel tijdelijk lenen.

Pilot Den haag

De beperkte uitleenmogelijkheden waren voor de gemeente Den Haag aanleiding voor het initiatief van een lokale uitleenservice beweeg- en sporthulpmiddelen: de Mobilitheek. In de pilot van het project Sporthulpmiddelen beter bereikbaar en beschikbaar werd dit verder uitgewerkt en in praktijk gebracht. Realisatie van de Mobilitheek vond plaats in een samenwerkingsverband tussen de gemeente Den Haag (sportbeleid en Wmo), Beweegloket Den Haag , Revalidatiecentrum Basalt, de Haagse Hogeschool en Stichting Voorall (belangenvereniging mensen met een beperking) en met ondersteuning van een lokaal fonds. In **Bijlage 1** lees je meer over de pilot en de Mobilitheek.

Uniek Sporten Uitleen

In 2021 is vanuit **Uniek Sporten Uitleen** [A] een flinke boost gegeven aan het realiseren van uitleenmogelijkheden in gemeenten. Mede daardoor was eind 2021 in 139 gemeenten deze service beschikbaar. Het doel is om komende jaren te komen tot een landelijke dekking. De uitleenservice biedt sportrolstoelen, handbikes en running frames, die qua maatvoering geschikt zijn voor volwassenen. Kinderen kunnen hier niet terecht, maar hiervoor zijn wel enkele andere mogelijkheden.

Uitleen via sportaanbieders, landelijke stichtingen en in het speciaal onderwijs

Via sportaanbieders, landelijke stichtingen en in het speciaal onderwijs bestaan soms ook mogelijkheden om sporthulpmiddelen uit te proberen. Diverse sportverenigingen met aangepast sportaanbod hebben wel enkele extra sporthulpmiddelen staan, die volwassenen, maar ook kinderen kunnen gebruiken. Zoals bijvoorbeeld atletiekverenigingen met frame runners, die onder andere beschikbaar zijn gesteld door Het Gehandicapte Kind, het Foppe Fonds en de Dirk Kuyt Foundation. Daarnaast stelt de Esther Vergeer Foundation sportrolstoelen, frame runners en daar waar nodig andere sporthulpmiddelen beschikbaar voor kinderen. In het speciaal onderwijs kunnen kinderen ook kennis maken met framerunning; de Johan Cruyff Foundation heeft hiervoor frame runners beschikbaar gesteld.

Omdat er momenteel niet of nauwelijks op een centrale plek registratie plaatsvindt van de uitgifte van sporthulpmiddelen, is er echter veelal beperkt zicht op de lokale aanwezigheid van (niet gebruikte) sporthulpmiddelen.

Deskundige begeleiding bij uitproberen

Belangrijk aandachtspunt bij het uitproberen van sporthulpmiddelen en het (starten met) trainen hiermee, is deskundige begeleiding. Veel investeringen gaan verloren, bijvoorbeeld doordat sporthulpmiddelen of de gekozen sport niet goed passen bij de (fysieke) mogelijkheden van de sporter. Of doordat het sporthulpmiddel niet op de juiste wijze wordt gebruikt. Goede begeleiding tijdens het uitproberen en trainen met sporthulpmiddelen is van groot belang om het sporten vol te houden en te voorkomen dat er een duur sporthulpmiddel wordt aangeschaft en/of verstrekt dat uiteindelijk niet meer wordt gebruikt. Overbelasting van bijvoorbeeld de armen bij iemand die een rolstoelsport beoefent, kan leiden tot blessures en mogelijk (blijvende) uitval. Binnen verenigingen voor (aangepast) sporten/bewegen is het nog niet vanzelfsprekend dat er goed opgeleide trainers zijn. Veel sportbonden hebben onvoldoende aandacht voor aangepast sporten in hun opleidingen en hebben veelal geen specifieke kennis op het gebied van hulpmiddelen.

Het zou goed zijn als er in alle trainersopleidingen in Nederland aandacht is voor aangepaste sport. Wanneer sport en bewegen inclusiever wordt, zullen steeds meer trainers te maken krijgen met sporters met een beperking en dus ook met sporters die een sporthulpmiddel nodig hebben. Sportspecifieke, maar ook handicapspecifieke opleidingsmodules kunnen trainers helpen om hun doelgroep adequaat te begeleiden in het sporten en op verantwoorde wijze uitproberen van hulpmiddelen.

Om een klant in deze fase goed te kunnen ondersteunen, is het niet alleen belangrijk dat ze deskundige begeleiding krijgen over de sporttechnische aspecten. Deskundigheid rondom het aanvraagproces is minstens even belangrijk.

Lokale/regionale loketfunctie

Om te komen tot een gedegen (onafhankelijk) maatwerkadvies over een passende sport en sporthulpmiddel voor een klant, moet voor iedereen duidelijk zijn wie of wat binnen de lokale of regionale setting het eerste aanspreekpunt is. Op dit moment is dat vaak niet duidelijk. Een centrale loketfunctie voor sporthulpmiddelen zou dat op kunnen lossen. Dit zou als specialistische taak onderdeel kunnen zijn van een centraal beweeg- en sportloket (lokaal of regionaal). Een consulent van een dergelijk centrale loketfunctie voor sporthulpmiddelen zou daarbij de ‘spin in het web functie’ kunnen vervullen om klanten succesvol te verbinden aan het sport- en beweegaanbod. Dus hulp bieden bij de hulpvraag in de oriëntatiefase en om informatie te vinden voor de keuze, aanschaf en financiering van een sporthulpmiddel (realistisch advies – kostenefficiënt en passend in fase).

Om dit goed te kunnen doen, is het belangrijk dat deze consulent:

- voldoende kennis heeft van de lokale/regionale sportinfrastructuur;
- contacten heeft met leveranciers die de kennis hebben van de technische aspecten van sporthulpmiddelen;
- informatie weet op te halen en de benodigde verbanden weet te leggen tussen de diverse betrokken partijen in zorg, welzijn, sport en gemeente.

[A] www.unieksporten.nl/uitleen

Alleen met zowel kennis van het aanvraagproces als de sporttechnische aspecten, kan de consulent een goed beweegadvies geven en deskundige begeleiding bieden bij het vinden van een passende sport- of beweegactiviteit en het juiste sporthulpmiddel.

4.2.2 Rol van de ketenpartners

Hieronder is per ketenpartner aangegeven welke rol deze partij kan, dan wel zou moeten, vervullen in deze fase.

Gemeente

- Creëren/faciliteren beweeg- en sportloket/beweegcoach/beweegmakelaar, waar klant gratis op gesprek kan voor ondersteuning bij het vinden van een geschikte beweeg- of sportactiviteit.
- Creëren en/of faciliteren centrale loketfunctie sporthulpmiddelen, idealiter als onderdeel van (reeds bestaand) beweeg- en sportloket.
- De klant informeren en faciliteren met betrekking tot de mogelijkheden van bijbehorende en benodigde sporthulpmiddelen (uitleen- en aanschafmogelijkheden).
- Zorgen voor centraal overzicht van bestaand aanbod in de regio (bijvoorbeeld via **Unieksporten.nl**).
- Organiseren workshops voor sportaanbieders in de gemeente over het opzetten van aangepast sportaanbod.
- Ondersteunen evenementen voor aangepast sporten.

Revalidatie-instelling

- Aanbieden clinics voor revalidanten en voormalig revalidanten om kennis te maken met diverse sporten.
- De klant informeren en faciliteren met betrekking tot de mogelijkheden van bijbehorende en benodigde sporthulpmiddelen (uitleen- en aanschafmogelijkheden).
- Doorverwijzen naar beweeg- en sportloket als ondersteuning bij uiteindelijke keuze gewenst is.

Consulent beweeg- en sportloket / beweegcoach

- Ondersteunen klant in vinden van geschikte sport- of beweegactiviteit en adviseren over mogelijkheden diverse sporten en sporthulpmiddelen.

Sportaanbieder lokaal/regionaal

- Aanbieden aangepast sporten waar nodig; in samenwerking met gemeente onderzoeken waar behoefte aan is (overaanbod heeft negatief effect, omdat dan bijvoorbeeld teams niet voldoende kunnen worden gevuld).
- Bestaand aanbod onder de aandacht brengen van mensen met een beperking door aanbieden proeflessen of de mogelijkheid om gratis aantal keer mee te trainen. Inclusief de eventuele mogelijkheid om benodigde sporthulpmiddelen uit te proberen.

Landelijke sportbond, sportorganisatie, stichting

- Beschikbaar stellen informatie en advies over de aanschaf van bijzondere sportspecifieke hulpmiddelen (bijvoorbeeld een goot voor boccia) en bij advisering over het benodigde sporthulpmiddel in relatie tot sport-ontwikkelfase van de klant.
- Organiseren van landelijke dagen/evenementen om aangepaste sporten uit te proberen inclusief de benodigde sport-hulpmiddelen (bijvoorbeeld de nationale Paralympische Talentdag).
- Organiseren van clinics/open dagen op scholen, verenigingen, revalidatie-instellingen om kennis te maken met de sport en gebruik te maken van de sporthulpmiddelen (zoals de activiteiten en beschikbaar stellen van sportrolstoelen door de Esther Vergeer Foundation, Gehandicaptensport Nederland, Special Heroes Nederland, NOC*NSF, etc.).
- Deskundigheidsbevordering; informeren lokale sportaanbieders over aanvullende (bij)scholingsmogelijkheden, e-learning-modules en lesmaterialen (bijvoorbeeld van NOC*NSF, Special Heroes Nederland en Gehandicaptensport Nederland).
- Samenwerken met andere sportbonden en landelijke organisaties daar waar overlap is met beperking en sporthulpmiddel.

Regionaal coördinator aangepast sporten

- Zorgen voor regionaal overzicht van bestaand sport- en sporthulpmiddelenaanbod en dit bijhouden en zichtbaar maken.
- Stimuleren kennisdeling en -ontwikkeling over aangepast sporten in de regio, bijvoorbeeld organiseren van opleidingen over omgaan met de doelgroep.

4.3 Fase 3 Structureel sporten & bewegen – verbeterpunten en rol ketenpartners

Figuur 7 | **Klantreis sporthulpmiddelen fase 3**

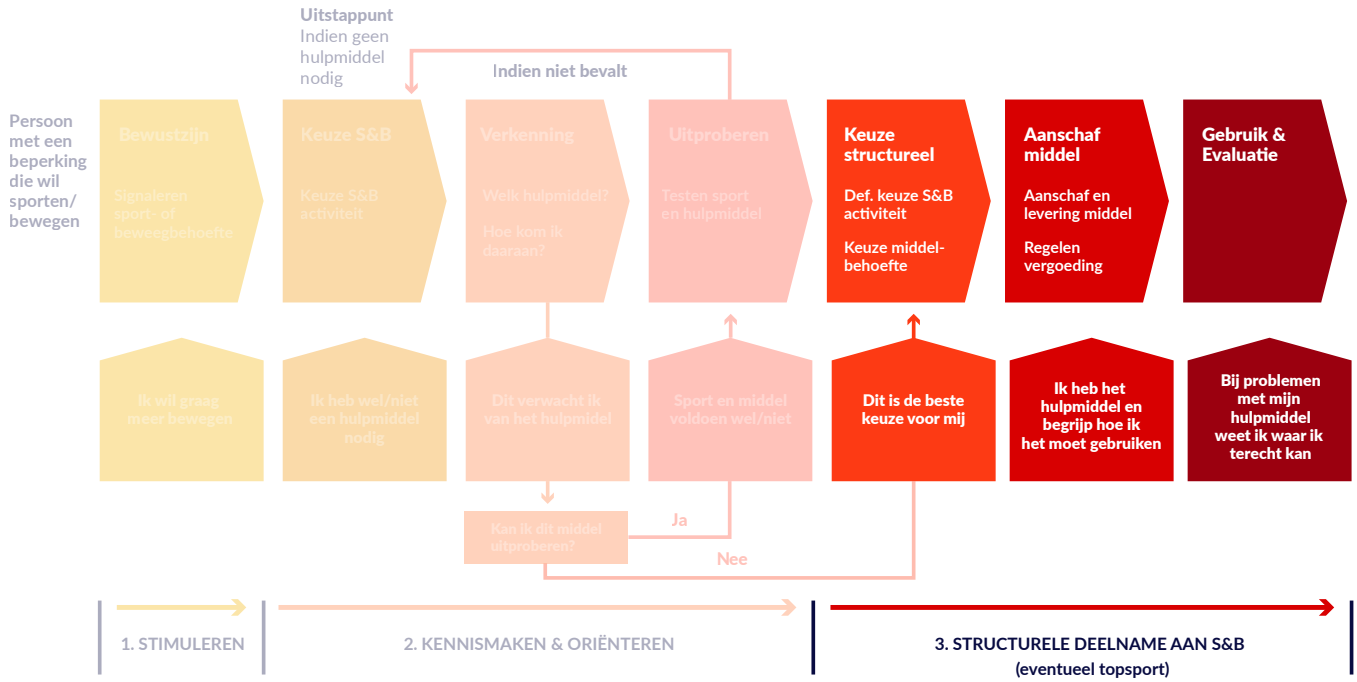

4.3.1 Verbeterpunten

Vindbaarheid informatie en beschikbaarheid sporthulpmiddelen
In deze fase is de keuze voor structurele deelname aan een bepaalde sport- of beweegactiviteit gemaakt. De sporter wil overgaan tot aanschaf van een sporthulpmiddel. De keuze van het type en merk sporthulpmiddel is niet eenvoudig. Op dit moment ontbreekt een centraal overzicht van mogelijkheden, verschillende aanbieders en prijzen. Via leveranciers is informatie te vinden, maar dit is zeer versnipperd. Daarnaast is er momenteel beperkte registratie van de aanschaf van sporthulpmiddelen. Daardoor is niet duidelijk hoeveel sporthulpmiddelen er in omloop zijn en waar deze zich bevinden.

Ook speelt in deze laatste fase de vraag of het mogelijk is (gedeeltelijke) vergoeding aan te vragen voor het sporthulpmiddel. Of dit mogelijk is en tot wie de sporter zich dan moet richten, zorgverzekeraar of Wmo, is voor betrokken partijen momenteel vaak onduidelijk. De sporter wordt daardoor soms van het kastje naar de muur gestuurd. Hoofdstuk 5 gaat uitgebreid in op de financieringsmogelijkheden en de knelpunten die daar in de praktijk spelen.

De betrokken professionals moeten op de hoogte zijn van het aanschafproces en de mogelijkheden tot financiering. Dit is afhankelijk van de regio, de zorgverzekeraar van de klant en het beleid van de gemeente. Het gaat dus om informatie op maat voor de klant.

Actieplan Hulpmiddelen

Om de verstrekking van hulpmiddelen in brede zin te verbeteren, is begin 2020 een Actieplan hulpmiddelen en een Landelijk normenkader hulpmiddelen opgesteld. Dit plan zal als vanzelfsprekend ook een positief effect hebben op de verstrekking van specifiek sporthulpmiddelen. Vanuit dit Actieplan zijn inmiddels twee producten opgeleverd die relevant zijn voor het verbeteren van de verstrekking van sporthulpmiddelen:

- Convenant Meeverhuizen
- Convenant Maatwerk procedures

Convenant Meeverhuizen
Op welke hulpmiddelen aanspraak kan worden gemaakt en op wie een beroep moet worden gedaan voor verkrijging van de hulpmiddelen, is afhankelijk van waar een cliënt woont en waarvoor het hulpmiddel gebruik wordt. Als een cliënt verhuist kan dit gevolgen hebben voor het middel dat de cliënt heeft. Tot en met 2020 kon een verhuizing ertoe leiden dat de cliënt zijn of haar hulpmiddel bij de gemeente waaruit hij vertrekt moet inleveren en via een ander kanaal weer hetzelfde middel moet aanvragen en daardoor ook weer een geheel traject van aanvraag moet doorlopen. Dit is een situatie die voor cliënten onnodig belastend is.
Dit convenant heeft als doel ervoor te zorgen dat de cliënt geen hinder ondervindt van een verhuizing en het ter beschikking gestelde hulpmiddel kan blijven gebruiken. Gemeenten worden gestimuleerd om dit convenant binnen hun gemeente te ondertekenen en in te voeren. Je vindt het **convenant Meeverhuizen** op de **website van de VNG** [A].

Convenant Maatwerkprocedures
Vanuit het landelijk normenkader hulpmiddelen heeft de werkgroep Verbetering toegangsproces een convenant Maatwerkprocedures opgesteld, om de procedure rondom maatwerkvoorzieningen te verbeteren. Daarin is gekozen voor het centraal zetten van de aanvrager en wordt expliciet aangegeven dat het advies van de zorgprofessional (ergotherapeut en/of revalidatiearts), dat in samenspraak met de aanvrager tot stand komt, leidend is. Je vindt het **convenant Maatwerkprocedures** op de **website van de VNG** [B].

Daarnaast wordt (d.d. december 2021) vanuit dit Actieplan nog gewerkt aan een update van de Handreiking Inkoop Hulpmiddelen. Dit kan ook tot verbeteringen leiden waar de verstrekking van sporthulpmiddelen op mee kan liften.

[A] www. vng.nl/sites/default/files/2021-06/convenant_meeverhuizen_def.pdf

[B] www.vng.nl/sites/default/files/2021-06/20210421_convenant_maatwerk_procedures_toegang.pdf

Beschikbaarheid kennis
Kundige begeleiding van sporters met een sporthulpmiddel en hun trainer, door bijvoorbeeld de ergotherapeut en/of instrument-maker, is van essentieel belang. Verenigingen doen er goed aan de begeleiding van de sporter op een passend kwaliteitsniveau te borgen binnen de club. Dit geldt zowel bij gebruik van protheses van de orthopedisch instrumentmaker, als voor sporters die gebruik maken van sportrolstoelen of andere 'losse' sporthulpmiddelen.

Doordat sporthulpmiddelen een nichemarkt is en er een relatief groot verloop in Wmo-consulenten is, ontbreekt binnen gemeenten soms de kennis om klanten adequaat te helpen. Het gaat om kennis om te komen tot een passende oplossing, dus zowel kennis van de lichamelijke beperking en de sportmogelijkheden, als ook kennis van de op de markt te verkrijgen sporthulpmiddelen.

Lokale samenwerking
Een ander knelpunt is het ontbreken van lokale samenwerking. Zo kan de afdeling sport binnen een gemeente de doelstelling hebben om de sportdeelname van mensen met een beperking te verhogen, terwijl bij de Wmo alle aanvragen voor sporthulpmiddelen worden afgewezen. Idealiter is er één lokaal of regionaal loket/aanspreekpunt voor vragen rondom sporthulpmiddelen, waar alle betrokken partijen op aangesloten zijn en waar keuzevrijheid wordt geboden. Alleen dan kan de 'klant' eigen regie voeren.

4.3.2 Rol ketenpartners

Hieronder is per ketenpartner aangegeven welke rol deze partij kan dan wel zou moeten vervullen in deze fase.

Gemeente

Wmo-loket

- Zorgen voor helder beleid en concrete voorbeelden ten aanzien van de mogelijkheden van sporthulpmiddelen en de vergoeding (deels) daarvan.
- Dit beleid laten aansluiten bij de algemene doelstellingen van de gemeente voor stimuleren van sporten en bewegen voor mensen met een beperking, bijvoorbeeld via het lokaal sportakkoord of meerjarig sportbeleid.
- Helder communiceren over mogelijkheden vergoedingen binnen de gemeente, onder andere via eigen website.
- Sporthulpmiddelen actief promoten vanuit de Wmo.
- Waarborgen consequente toepassing beleidsafspraken (vraagt met name in grote gemeenten aandacht).
- Afstemmen beleid ten aanzien van vergoeding sporthulpmiddelen met omliggende gemeenten, proberen om verschillen hierin tussen aangrenzende gemeenten te minimaliseren.
- Kies voor een integrale behandeling van de vraag.

Een voorbeeld
Een vrouw had behoefte aan een rolstoel voor dagelijks gebruik én aan een sportrolstoel. Haar aanvraag is door de gemeente integraal bekeken. Deze vrouw bleek in haar dagelijks werk veel kleine afstanden af te moeten leggen. Beste oplossing voor haar: één sportrolstoel met een aangepast kussen, waar zij de hele dag comfortabel in zit. Zo kan zij én sporten én ervaart ze minder fysieke belasting op haar werk door de lichte en wendbare sportrolstoel. Voordeel voor de gemeente: minder kosten.

Tip:
Zet ervaringsdeskundigen in bij een hulpmiddelenaanvraag: het benutten van de kennis en ervaringen van mensen met een fysieke beperking bevordert de kwaliteit en effectiviteit van het proces en het komen tot een passende oplossing.

Faciliteren centraal uitgifte-, informatie- en registratiepunt voor aanwezige en uitstaande sporthulpmiddelen, om (her)gebruik te optimaliseren.

Tips bij het faciliteren van een centraal uitgifte-, informatie- en registratiepunt:

- Ga een samenwerking aan met een onderwijsinstelling en vraag studenten om overzicht te creëren van aanwezige en uitgegeven sporthulpmiddelen in de regio. In de pilots in Den Haag en Emmen maakten studenten van de hogeschool een overzicht van lokaal/regionaal beschikbare tweedehands sporthulpmiddelen. Lees in hoofdstuk 6 meer over het optimaliseren van het (her)gebruik van sporthulpmiddelen en de uitkomsten van deze en andere pilots.
- Maak gebruik van de informatie die er al wel is. De website **handbiken.nl** geeft op een aparte pagina een overzicht van vraag en aanbod van tweedehands handbikes.

Consulent beweeg- en sportloket, beweegcoach, ergotherapeut

- Informeren klant over aanschaf sporthulpmiddel door middel van doorverwijzing naar centraal informatiepunt en/of leveranciers en adviseren over inwinnen informatie over mogelijkheden financiering.
- Counseling: een tot twee maanden na aanschaf sporthulpmiddel contact opnemen met klant om te informeren hoe de sport en het sporthulpmiddel bevallen (nazorg).

Revalidatie-instelling

- Bepalen en voorschrijven passend sporthulpmiddel; overleg met leveranciers en beweeg- en sportloket indien gewenst.
- De revalidatiearts schrijft een advies met motivatie waarom de klant specifiek dit sporthulpmiddel nodig heeft en dit het meest adequate hulpmiddel is (conform Convenant Maatwerkprocedures).

Eerstelijn zorgverleners

- Huisarts, fysiotherapeut of ergotherapeut schrijft een advies met motivatie waarom de klant specifiek dit sport hulpmiddel nodig heeft en dit het meest adequate hulpmiddel is.

Sportaanbieder lokaal

- Verzorgen deskundige begeleiding van klant bij het sporten met sporthulpmiddel door de trainer (indien nodig: begeleiding hiervoor aanvragen bij de leverancier).

Landelijke sportbond en sportorganisatie

- Informeren klant over desbetreffende sport en mogelijkheden tot ondersteuning door de sportbond; er is bijvoorbeeld een constructieve samenwerking tussen NOC*NSF en de werkgroep VRA Bewegen en Sport op dit vlak.
- Verstrekken informatie aan verstrekker over sportspecifieke behoeften/eisen aan sporthulpmiddelen.
- Begeleiding en ondersteuning bij het starten op de lokale sportvereniging en het beschikbaar stellen van sporthulpmiddelen (zoals bijvoorbeeld voor kinderen/jongeren in de leeftijd van 5-21 jaar in **Join the Club projecten van de Esther Vergeer Foundation** [A]).

Leverancier

- Begeleiden klant in maken juiste keuze voor sporthulpmiddel.
- Op maat levering sporthulpmiddelen.
- Begeleiden ingebruikname sporthulpmiddelen en indien nodig instrueren trainer van sportaanbieder over optimaal gebruik sporthulpmiddelen (kennisoverdracht naar sportaanbieder).
- Afspraken maken over onderhoud.

Zorgverzekeraar

- Zorgen voor helderheid in mogelijkheden vergoeding voor lichaamsgebonden sporthulpmiddel via zorgverzekering.
- Adequaat en consequent toepassen van de wettelijke mogelijkheden voor vergoeding sporthulpmiddel (met name prothesen en orthopedische (sport)schoenen).

Zie ook hoofdstuk 5 Financiering sporthulpmiddelen.

[A] www.esthervergeerfoundation.nl/join-the-club

5. Financiering sporthulpmiddelen

De inhoud van dit hoofdstuk is tot stand gekomen met medewerking van BRT-advies, OIM en De Jong juristen Zwolle.

Ook in de financiering geldt het uitgangspunt dat de klant centraal zou moeten staan en dat onderlinge samenwerking en afstemming essentieel is. Momenteel is het financieringsconstruct in Nederland vaak onduidelijk en niet eenduidig. Er zijn nog steeds mensen met een fysieke beperking die hun manier van sport en bewegen niet kunnen voortzetten, mede door interpretatie van regelgeving.

De vergoeding en verstrekking vraagt aandacht van zorgverzekeraars en de Wmo, omdat daar in de basis de eerste aanspraak volgens de wet ligt. Alle betrokken partijen zullen de handen ineen moeten slaan en de klant als vertrekpunt nemen.

In dit hoofdstuk vind je meer informatie over de verschillende financieringsmogelijkheden die er zijn. Ook lees je waardoor er ondanks de wettelijke grondslagen die er zijn voor de vergoeding van een sporthulpmiddel, in de praktijk veel aanvragen worden afgewezen. Dit komt vooral door interpretatie van die wetgeving.

5.1 Financieringsmogelijkheden sporthulpmiddelen

Je kunt een vergoeding voor een sporthulpmiddel aanvragen op basis van wettelijke grondslagen. In het geval dat je als klant toch een afwijzing krijgt op de aanvraag voor vergoeding van je sporthulpmiddel, is er (in 2021 en 2022) de mogelijkheid je aanvraag in te dienen bij **Uniek Sporten Hulpmiddelen** [A]. Daarnaast zijn er nog een aantal andere mogelijkheden om een hulpmiddel te financieren, waaronder uiteraard ook eigen bekostiging.

5.1.1 Wettelijke grondslagen

Op de website **regelhulp.nl** staat aangegeven dat de klant een vergoeding voor een medisch hulpmiddel dat mede of alleen voor het sporten wordt gebruikt kan aanvragen bij de zorgverzekeraar of via de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) van de gemeente. Over het algemeen is te onderscheiden dat lichaamsgebonden hulpmiddelen om mee te sporten (zoals orthopedisch schoeisel en sportprothesen) vallen onder de Zorgverzekeringswet (Zvw) (bovenliggende voorziening) en overige sporthulpmiddelen onder de Wmo (bijvoorbeeld sportrolstoel, frame runner, aangepast zadel). Daarnaast geeft de Wet langdurige zorg (Wlz) de mogelijkheid om een (gedeeltelijke) vergoeding te verstrekken voor een sportrolstoel of aangepaste fiets ten behoeve van mobiliteit of als tweede exemplaar. Voor andere sporthulpmiddelen is hiervoor nauwelijks een indicatie.

Lichaamsgebonden (sport)hulpmiddelen	→	Zorgverzekeringswet
Overige sporthulpmiddelen zoals sport-rolstoel, handbike, aangepast zadel	→	Wet maatschappelijke ondersteuning
Handbike of aangepaste fiets t.b.v. mobiliteit (dus niet specifiek voor sport)	→	Wet langdurige zorg

Hoewel er dus wettelijke grondslagen zijn om een vergoeding aan te vragen, laat de praktijk zien dat de Wmo veel aanvragen afwijst en door de zorgverzekeraars vrijwel alle aanvragen worden afgewezen.

[A] www.unieksporten.nl/hulpmiddelen

5.1.2 Overige mogelijkheden

Andere manieren om een sporthulpmiddel te financieren zijn:
- Eigen bekostiging. De klant financiert de aanschaf zelf.
- Eigen bijdrage. De klant draagt een deel van de kosten zelf.
- Crowdfunding en of fondsenwerving.
- Fonds Uniek Sporten Hulpmiddelen

5.2 Aanvragen via Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

De rol van de gemeente (uitvoerder Wmo) is van cruciaal belang bij het verstrekken van sporthulpmiddelen. Via de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015 voor gemeenten is er de mogelijkheid om sporthulpmiddelen te verstrekken (met eigen bijdrage) via een algemene of een maatwerkvoorziening en ook via PGB.

5.2.1 Mogelijkheden vergoeding sporthulpmiddel

Binnen de Wmo kan een vergoeding worden aangevraagd voor een niet-lichaamsgebonden sporthulpmiddel. Hieronder lichten we de mogelijkheden toe.

Algemene voorziening
Algemene of collectieve voorzieningen zijn vrij toegankelijk zonder voorafgaand onderzoek naar persoonlijke omstandigheden van de inwoner. Een voorbeeld van een algemene voorziening is een pool van sporthulpmiddelen die geplaatst is bij een sportvereniging. Iedere inwoner met een beperking kan hier gebruik van maken. Een individuele voorziening is niet noodzakelijk. De gemeente moet wel altijd onderzoeken of de algemene voorziening de ondersteuningsvraag voldoende wegneemt.

Maatwerkvoorziening
Een maatwerkvoorziening is afgestemd op de behoeften en omstandigheden van een specifieke persoon. Als de ondersteuningsbehoefte wordt vastgesteld en een algemene voorziening hier niet in kan voorzien zal er een maatwerkvoorziening worden toegekend. De gemeente zal een op de behoeften van het individu afgestemd sporthulpmiddel verstrekken dat de inwoner in eigen beheer of eigendom heeft.

ZIN of PGB
Een inwoner kan kiezen om een maatvoorziening te ontvangen in Zorg in natura (ZIN) of door middel van een persoonsgebonden budget (pgb). Bij ZIN levert de door de gemeente gecontracteerde leverancier een (sport)hulpmiddel. De leverancier zal ook voorzien in het onderhoud. Bij een pgb krijgt de inwoner een budget ter beschikking waar hij zelf een sporthulpmiddel mee kan aanschaffen. Het budget mag nooit hoger zijn dan dat de gemeente kwijt was geweest bij ZIN. De inwoner wordt eigenaar van het hulpmiddel en dient zelf het onderhoud te organiseren, dit zit bij het pgb in. Sommige gemeenten stellen voor een sporthulpmiddel een vast bedrag ter beschikking. Is een sporthulpmiddel duurder dan moet dit zelf worden bijgelegd.

Veel gemeenten hebben sporthulpmiddelen niet ingekocht via een gecontracteerde leverancier en bieden alleen de mogelijkheid voor een Pgb. Als de inwoner dit wil, omdat hij bijvoorbeeld niet in staat is het middel zelf aan te schaffen, moet er echter altijd de mogelijkheid voor ZIN zijn. In dat geval moet de gemeente het middel in ZIN leveren.

Eigen bijdrage
Voor het gebruik van een Wmo-voorziening wordt een vaste eigen bijdrage gerekend van 19 euro per maand (2022). Dit is ongeacht het inkomen, vermogen of het aantal voorzieningen waar de inwoner gebruik van maakt. Een gemeente kan er zelf voor kiezen om de eigen bijdrage te verlagen of de groep met een minimuminkomen vrij te stellen van de eigen bijdrage.

In de wet, met artikel 2.3.6 staat dat de Wmo-klant het recht heeft een eigen indicatie te schrijven in een zogeheten persoonlijk plan. De gemeente is verplicht naar dit plan te kijken.

Artikel 2.3.6 regelt het recht op een persoonsgebonden budget
Wmo-artikel 2.3.6

- Met een pgb kunt u een hulpmiddel van derden betrekken (lid 1). Hiermee bent u dus niet aangewezen op het standaardpakket dat gemeente heeft ingekocht.
- Als cliënt mag u zelf kiezen voor een pgb (lid 1).
- U moet (lid 2a) wel redelijkerwijs in staat zijn dit zelf te bepalen en te beheren, al dan niet met externe hulp.
- U moet er zelf om vragen (lid 2b).
- De uitgekozen spullen mogen niet gevaarlijk of heel slecht zijn (lid 2c).
- De spullen moeten geschikt zijn voor het doel, een rolstoel moet bijvoorbeeld kunnen rijden (lid 3).

5.2.2 Verbeterpunten rondom aanvragen Wmo

Het blijkt dat veel van de aanvragen bij de Wmo worden afgewezen. De huidige financiële druk op de Wmo speelt daarin ongetwijfeld een rol, maar daarnaast spelen er een aantal andere belangrijke knelpunten. De wettelijk vastgestelde doorlooptijd van afhandeling van een aanvraag via de Wmo is maximaal 8 weken. Verder is er geen eenduidig inhoudelijk en procesmatig beleid. Elke gemeente is binnen de Wmo nu zelf bevoegd om beleid te formuleren voor het verstrekken van algemene en/of maatwerkvoorzieningen en de plek die sporten en bewegen daarin heeft. Dat betekent dat de toegankelijkheid van sporthulpmiddelen afhangt van het beleid van de specifieke gemeente. Bij de ene gemeente is er sprake van een financiële vergoeding via een pgb, bij de andere gemeente wordt een hulpmiddel door de gemeente verstrekt via zorg in natura (ZIN) (gedwongen winkelnering). Indien er wel vergoeding wordt toegekend, dan blijkt de hoogte daarvan ook weer zeer verschillend. Hierdoor komt het voor dat de ene speler in een rolstoel handbalteam de sportrolstoel volledig vergoed krijgt, terwijl zijn of haar teamgenoot dezelfde sportrolstoel volledig zelf moet financieren.

Eenduidige hantering en interpretatie van criteria
Het uitgangspunt van deze handreiking is het convenant van gelijke rechten voor mensen met een handicap. De Wmo wordt als middel ingezet om deze gelijke rechten te realiseren, maar heeft in basis een heel ander uitgangspunt. De gemeenten beoordelen pgb-aanvragen in het kader van sport door deze langs de meetlat te leggen van ‘participatie’ en/of ‘zelfredzaamheid’.

Het basiscriterium dat het sporthulpmiddel moet bijdragen aan participatie, kan en wordt op verschillende manieren geïnterpreteerd. Daarnaast hanteren niet alle gemeenten dezelfde aanvullende criteria:

- **Bijdragen aan participatie**
  Om in aanmerking te komen voor een sporthulpmiddel uit de Wmo zal de gemeente onderzoeken of het sporthulpmiddel noodzakelijkerwijs bijdraagt aan de maatschappelijke participatie van de inwoner. Er is momenteel geen eenduidige uitleg van het criterium dat het sporthulpmiddel moet ‘bijdragen aan participatie’; Daardoor is er veel eigen beleidsvrijheid en eigen invulling van dit criterium bij gemeenten. Zo kan het voorkomen dat een gemeente besluit de aanvraag af te wijzen, omdat de aanvrager, door lid te zijn van een boekenclub, ‘al volop participeert’. Terwijl een andere gemeente het criterium van participatie juist uitlegt als ‘zorgen dat iemand prettig mee kan doen in de samenleving’. Zij toetsen daarom bij de aanvrager hoe belangrijk het voor deze persoon is om te sporten. Is sporten een ‘bijzaak’, of is sporten voor deze persoon echt een ‘basis-behoefte om zich fijn te voelen’? In dat laatste geval kennen zij de aanvraag toe.

Er zijn op dit moment al mooie voorbeelden van gemeenten die binnen de Wmo het criterium van participatie vertalen naar de vraag of sport en bewegen voor de klant een wezenlijke voorwaarde is voor een prettige deelname aan de samenleving. In Bijlage 6 vind je positieve en negatieve praktijkvoorbeelden van toekenning van sporthulpmiddelen.

- **Verplicht lidmaatschap aanvrager**
  Een ander criterium dat soms door gemeenten wordt gehanteerd, is de verplichting dat de aanvrager lid moet zijn van een vereniging. Bij diverse gemeenten is dit criterium inmiddels vervallen. Dat is goede ontwikkeling, aangezien een groot deel van de mensen met een fysieke beperking een sport beoefent die juist (deels) buiten de vereniging beoefend kan worden, zoals handbiken en zwemmen.

"18-jarige speelt al 5 jaar boccia maar kan sinds een jaar door zijn progressieve aandoening niet meer zelf gooien. Hij speelt daarom met een rolgoot. Sporter leert snel. Een goot waar je serieus mee kan spelen kost al gauw 2.500,-. De gemeente waar de sporter woont geeft aan dat de vergoeding niet binnen haar juridische kaders valt. Gek genoeg krijgen veel andere Nederlandse sporters die met een goot spelen, deze wel volledig vergoed door hun gemeente voor vergelijkbare bedragen.""

In **Bijlage 6** vind je praktijkvoorbeelden over het al dan niet toekennen van vergoedingen via de Wmo.

Tips voor het doen van een aanvraag bij Wmo

Een aantal belangrijke tips voor een aanvraag voor een sporthulpmiddel op een rijtje:

1. Zorg dat de zorgbehoefte en de hulpvraag vaststaat. Dan valt het recht op een vergoeding vast te stellen.
2. Zorg dat er een medische verklaring komt van de revalidatiearts, huisarts, fysiotherapeut of ergotherapeut. Beschrijf hierin dat op voorhand al een bepaald hulpmiddel wordt beoogd. Verder moet zo uitvoerig mogelijk worden vastgelegd dan wel vastgesteld waarom juist dat hulpmiddel het adequate middel is.
3. Laat een hulpmiddelgericht onderzoek uitvoeren naast een medisch of ergonomisch onderzoek. De zorgprofessional kan zich dan los van het adviseren of een hulpmiddel nodig is, ook uitlaten over wat voor hulpmiddel dan nodig is. (zie punt 2)
4. Een hulpmiddel moet bijdragen aan de zelfredzaamheid en participatie van de aanvrager. Bepaal wat de doelen zijn; bijvoorbeeld doelen als het op peil houden van de conditie en het onderhouden van fysieke gezondheid en kracht en onderbouw waarom het aangevraagde hulpmiddel daaraan bijdraagt.
5. Geef uitzicht op langdurige verbeteringen en de kans op minder zorg in de toekomst. Het kan een argument zijn om nu te investeren in een al dan niet duurder hulpmiddel, omdat dit beter aansluit bij de behoefte en de doeleinden van de aanvrager, om in de toekomst extra (zorg)kosten te vermijden.

In de aanbevelingen in hoofdstuk 7 vind je ook tips voor de consulent/beleidsmedewerker Wmo.

Onderzoek verstrekking Wmo sporthulpmiddelen

In 2019 is door Kenniscentrum Sport & Bewegen en Stichting Special Heroes Nederland een enquête gehouden onder alle gemeenten (355) naar de verstrekking van Wmo sporthulpmiddelen. Dat leverde 105 bruikbare reacties op. Een aantal belangrijke uitkomsten:

(Grote) verschillen in de wijze van aanvragen en toekennen
Er blijken (grote) verschillen te zijn in de wijze van aanvragen en toekennen, evenals verstrekte bedragen tussen de gemeenten. Ook blijken er verschillen te zijn in de voorwaarden waaraan de aanvragen voor sporthulpmiddelen worden getoetst.

40% gemeenten werkt met vaste leveranciers
40% van de ondervraagde gemeenten werkt met vaste leveranciers voor sporthulpmiddelen. Een aantal gemeenten geeft daarbij aan dat het verplicht is om een sporthulpmiddel uit te zoeken bij een bij de gemeente aangesloten leverancier. Dit is niet juist. Een gemeente is verplicht om de meest adequate oplossing te bieden. Ook als deze buiten het aanbod van de vaste leveranciers valt.

Zie **Bijlage 7** en het artikel **Sporthulpmiddelen en gemeenten: onderzoek toont knelpunten en kansen** [A] voor korte uitkomsten enquête gemeenten.

5.3 Aanvragen sporthulpmiddel via Zorgverzekeringswet (Zvw)

Vergoeding voor een lichaamsgebonden sporthulpmiddel, zoals een sportprothese of orthopedisch schoeisel kun je aanvragen via de Zorgverzekeringswet (Zvw). Of je een sporthulpmiddel krijgt vergoed, hangt af van de polis(voorwaarden) en van de individuele omstandigheden (indicatiestelling). In de dagelijkse praktijk worden hulpmiddelen voor specifieke doeleinden, zoals het beoefenen van sport, aangevraagd bij de zorgverzekeraar binnen de hiervoor geldende wettelijke kaders. Hoewel op basis van de wet dergelijke voorzieningen niet zijn uitgesloten, worden deze in de praktijk maar zelden goedgekeurd.

5.3.1 Mogelijkheden vergoeding sporthulpmiddel

De zorgverzekeringswet regelt de wettelijke aanspraak op onder andere de lichaamsgebonden hulpmiddelenzorg. Deze aanspraak is functioneringsgericht omschreven. Je kunt aanspraak maken op hulpmiddelenzorg indien de verzekerde en de geboden hulpmiddelenoplossing voldoen aan de kaders van deze wet en de daarin gestelde voorwaarden. Zo moet er sprake zijn van een ernstige aandoening, waarbij er een langdurige noodzaak is voor een langdurig en niet een tijdelijk gebruik van het betreffende hulpmiddel. De verzekerde moet verder redelijkerwijs op het gebruik van het hulpmiddel zijn aangewezen en er moet sprake zijn van een doelmatige zorgverlening.

Functioneringsgerichte indicatiestelling
Hulpmiddelen die een bepaald functioneringsprobleem oplossen, vallen onder het basispakket van de Zorgverzekeringswet (Zvw). Prothesen, orthesen en orthopedisch schoeisel kunnen daaronder vallen. Het traject is dat de eigen (medisch specialistische) zorgverlener een indicatie stelt voor een hulpmiddel dat (mede) in het kader van sport wordt gebruikt. Zo wordt een prothese mede of alleen gebruikt voor sport niet uitgesloten. Een knie- of beenorthese alleen gebruikt voor sport wordt daarentegen wel expliciet uitgesloten (zie: zorginstituutnederland.nl). Deze functioneringsgerichte indicatiestelling gaat uit van individuele behoeften, mogelijkheden en wensen van de klant. De indicatiestelling wordt samen met een offerte van een leverancier bij de zorgverzekeraar aangeleverd. Die kan alleen met argumenten gericht op de doelmatigheid afwijken van de aanvraag.

ICF-classificatie
Zorgverzekeraars hanteren daarnaast hun eigen reglementen bij de aanvraagprocedure en toekenning van prothesen. Zowel in de wetgeving als in de reglementen wordt geen onderscheid gemaakt tussen prothesen voor algemeen gebruik of voor specifieke doeleinden zoals het mede beoefenen van sport. Als basis wordt gehandeld conform de procesbeschrijving Hulpmiddelenzorg,

[A] www.allesoversport.nl/thema/meedoen-door-sport-en-bewegen/sporthulpmiddelen-en-gemeenten-onderzoek-toont-knelpunten-en-kansen/

waarbij tegemoet wordt gekomen aan de gevolgen van stoornissen en beperkingen en aan specifieke participatiebehoeften op basis van de ICF classificatie (International Classification of Functioning, Disability and Health). Activiteiten op het gebied van sport en bewegen maken daar onderdeel van uit.

De aanspraak op prothesen voor mensen met een amputatie is in de Zorgverzekeringswet als volgt functioneringsgericht omschreven: "Er bestaat aanspraak op uitwendige hulpmiddelen ter volledige of gedeeltelijke vervanging van anatomische eigenschappen van onderdelen van het menselijk lichaam of bedekking daarvan, als omschreven in artikel 2.8 ".

De zorgverzekeraar is voor vergoeding van sportprothesen dus de eerst verantwoordelijke. Een verzekeraar die zegt dat je met de aanvraag bij de gemeente moet zijn of dat het niet in het basispakket valt, gaat in de fout.

5.3.2 Verbeterpunten rondom aanvragen Zorgverzekeringswet

Mensen hebben wettelijk gezien recht op een oplossing voor hun probleem voor zover dat tot het basispakket behoort. In de praktijk wijzen zorgverzekeraars echter vrijwel alle aanvragen af, vaak direct. De zorgverzekeraar die de aanvraag wel in behandeling neemt, toetst de aanvraag onder andere op doelmatigheid en wijst dan vaak alsnog af. Terwijl het argument plausibel lijkt dat (voldoende) bewegen altijd 'doelmatig' is, omdat het gezondheidswinst oplevert. Wanneer een sportprothese het mogelijk maakt voldoende te bewegen, zou deze in lijn met deze redenering wél voldoen aan het criterium van doelmatigheid. Bovendien loont het in het kader van preventie en welzijn, om te investeren in een sportprothese (zie hoofdstuk 2).

Hulpmiddelen specifieke doeleinden meestal afgewezen

In de dagelijkse praktijk worden hulpmiddelen voor specifieke doeleinden, zoals het beoefenen van sport, aangevraagd bij de zorgverzekeraar binnen de hiervoor geldende wettelijke kaders. Hoewel op basis van de wet dergelijke voorzieningen niet zijn uitgesloten, wordt een dergelijke voorziening in de praktijk maar zelden goedgekeurd. Als dit wel het geval is, dan gaat het meestal om aanvragen voor waterdichte voorzieningen of zwemvoorzieningen die in bad of rond het zwembad kunnen worden gebruikt. Ook wordt een dergelijke voorziening soms goedgekeurd voor mensen die aan zee wonen en de behoefte hebben om met de voorziening de zee in te lopen. Meestal betreft het bovendien de dagelijkse prothese, die dan aan de specifieke omstandigheden wordt aangepast. Zelden gaat het om een prothese voor de specifieke situatie alleen.

De meeste aangevraagde voorzieningen voor specifieke doeleinden, met name voor het gebruik bij sport, worden dus door de zorgverzekeraars afgewezen. De afwijzingsgronden zijn divers en zelden in overeenstemming met de wet- en regelgeving. In de afwijzingsbrieven staat zelden enige uitleg of onderbouwing van de feitelijke afwijzing. Meestal zijn het standaard teksten. Ook wordt in de meeste gevallen geen nader onderzoek gedaan naar de persoonlijke omstandigheden of wordt dergelijke informatie niet opgevraagd.

Zorgverzekering voorliggende voorziening

Soms verwijzen zorgverzekeraars door naar de Wmo. Dit is echter onterecht, aangezien prothesen, in welke uitvoering dan ook, in beginsel onder de aanspraak uit de Zorgverzekeringswet vallen. Dit geldt ook voor orthopedische (sport)schoenen. De Zorgverzekeringswet is hier de voorliggende voorziening. Bovendien is het geen gewenste situatie als er twee financiers mogelijk zijn. Twee financiers verhinderen de uitwisselbaarheid van onderdelen en staan uitbreiding van een ADL-prothese met sportonderdelen in de weg (zowel in de financiering, aansprakelijkheid als MDR wetgeving). Daarnaast gaan gebruikers componenten en verbruiksmaterialen door elkaar gebruiken, waardoor in de praktijk discussie gaat ontstaan over wie nu wat moet gaan betalen. Bovendien zijn vrijwel alle ADL-prothesen eigendom van de zorgaanbieders en ook daarbij ontstaat dan bij vermenging veel discussie over garantie, aansprakelijkheid enzovoorts.

Wat zou helpen bij de vergoeding van sportprothesen? Zorgen voor heldere uitleg van de wijze van toepassing van het criterium van doelmatigheid bij de aanvraag van hulpmiddelen om te sporten, dan wel verruiming van het toetsingskader hierin voor de genoemde doelmatigheid in de Zorgverzekeringswet. Staatssecretaris Blokhuis geeft aan dat het helder is dat dit nu echt opgelost moet gaan worden. VWS is daarover in gesprek met zorgverzekeraars en gemeenten.

Tips voor het doen van een aanvraag bij zorgverzekeraar

Een aantal belangrijke tips voor een aanvraag voor een hulpmiddel om mee te sporten op een rijtje:

1. Zorg dat de zorgbehoefte en de hulpvraag duidelijk is omschreven. Dan valt het recht op een vergoeding vast te stellen.
2. Zorg dat er een functioneringsgerichte indicatiestelling komt van de revalidatiearts. Beschrijf hierin op voorhand al welk hulpmiddel wordt beoogd. Verder moet zo uitvoerig mogelijk worden vastgelegd dan wel vastgesteld waarom juist dat specifieke hulpmiddel het adequate middel is.
3. Een hulpmiddel moet bijdragen aan het opheffen van de gevolgen van stoornissen en beperkingen, waaronder beperkingen om te sporten en bewegen. Bepaal en beschrijf wat de doelen zijn; bijvoorbeeld het op peil houden van de conditie en het onderhouden van fysieke gezondheid en kracht en onderbouw waarom het aangevraagde hulpmiddel daaraan bijdraagt.

4. Geef uitzicht op langdurige verbeteringen en de kans op minder zorg in de toekomst. Het kan een argument zijn om nu te investeren in een al dan niet duurder hulpmiddel, omdat dit beter aansluit bij de behoefte en de doeleinden van de aanvrager, om in de toekomst extra (zorg)kosten te vermijden. (voldoende) bewegen is altijd 'doelmatig', omdat het gezondheidswinst oplevert. Dit sluit ook goed aan bij de vaak gestelde eis dat een hulpmiddel dient voor langdurig gebruik.
5. Voor aanvragen in het kader van de zorgverzekeringswet kan voor de aanvraag voor prothesen voor speciale activiteiten, gebruik gemaakt worden van de suggesties uit het gelijknamige document, behorend bij het Protocol verstrekkingsproces beenprothesen zoals te raadplegen via de site van ISPO.nl/richtlijnen. Daarbij dient de aanvraag in ieder geval te bevatten:
   - Wat is het belang en de noodzaak voor de prothese gebruiken?
   - Hoe vaak zal de voorziening gebruikt worden?
   - Wat zijn belangrijke omstandigheden om te vermelden, bijvoorbeeld de mate waarin beperkingen opgeheven zullen worden en activiteiten toe zullen nemen?
   - Zijn er alternatieven, eenvoudigere mogelijkheden geprobeerd om te komen tot de gewenste activiteit?

   Op grond van deze gegevens zal door zorgverzekeraar – mogelijk door deze gedelegeerd aan de leverancier - de afweging gemaakt worden of de gevraagde voorziening doelmatig en niet onnodig duur is. Een afwijzing moet beargumenteerd worden in lijn van de opgestelde indicatie; zo moeten bijvoorbeeld bruikbare alternatieven benoemd en beargumenteerd worden.

   Behalve voor beenprothesen is bovenstaande ook bruikbaar voor soortgelijke hulpmiddelen die onder de zorgverzekeringswet vallen zoals armprothesen, orthesen en orthopedisch schoeisel.

Let wel: het advies van de zorgprofessional in samenspraak met de aanvrager is leidend (convenant maatwerkprocedures). Zorg bij een eventuele afwijzing dat er altijd argumentatie bij wordt geleverd.

In **Bijlage 6** vind je diverse voorbeelden uit de praktijk over het al dan niet toekennen van vergoedingen via de Zorgverzekeringswet.

Specifieke voorzieningen voor kinderen

Speciale voorzieningen voor kinderen om te kunnen sporten, staan momenteel extra in de belangstelling. In de Zorgverzekeringswet wordt geen onderscheid gemaakt tussen prothesevoorzieningen voor volwassenen en voor kinderen. In de praktijk zijn er echter wel enkele verschillen in relatie tot de prothesevoorzieningen en orthopedische (sport) schoenen. Zo zullen kinderen sneller uit de voorziening groeien, is de ervaring met verschillende sporten geringer en zal een kind eerder voorzieningen willen uitproberen om zo te ontdekken welke sport of activiteit passend is. Daarnaast zullen kinderen over het algemeen de voorzieningen relatief zwaarder belasten en daar wellicht ook minder voorzichtig mee om (kunnen) gaan.

5.4 Wet langdurige zorg (Wlz)

De Wet langdurige zorg (Wlz) geeft de mogelijkheid om een (gedeeltelijke) vergoeding te verstrekken voor een sportrolstoel of aangepaste fiets ten behoeve van mobiliteit of als tweede exemplaar. Voor andere sporthulpmiddelen is hiervoor nauwelijks een indicatie. Zie **mobiliteitshulpmiddelen (Wlz)** op **www.zorginstituutnederland.nl** [A].

[A] www.zorginstituutnederland.nl/Verzekerde+zorg/mobiliteitshulpmiddelen-wlz

5.5 Overige financieringsmogelijkheden

In het geval dat je als klant een afwijzing krijgt op de aanvraag voor vergoeding van je sporthulpmiddel, kun je je aanvraag indienen bij **Uniek Sporten Hulpmiddelen** [B].

Uniek Sporten Hulpmiddelen is in 2021 opgericht als een tijdelijk Fonds met financiering van het Ministerie van VWS met als reden dat er nog steeds mensen met een fysieke beperking zijn die hun manier van sport en bewegen niet kunnen voortzetten, mede door de interpretatie van regelgeving. De vergoeding en verstrekking vraagt aandacht van zorgverzekeraars en de Wmo, omdat daar in de basis de eerste aanspraak volgens de wet ligt. Dit fonds zorgt voor een vangnet oplossing, terwijl hieraan gewerkt wordt door zorgverzekeraars en gemeenten.

Uniek Sporten Hulpmiddelen heeft de intentie om de rol van een vangnet te vervullen voor iedereen met een beperking die niet of onvoldoende door bestaande instellingen zoals de Wmo, Zvw, Wlz of Uwv geholpen worden bij de financiering van hun sporthulpmiddel. Uniek Sporten Hulpmiddelen gaat pas over tot het doen van een financiële bijdrage, wanneer de bestaande instellingen al zijn aangesproken en dit tot afwijzing of slechts gedeeltelijke vergoeding van het benodigde bedrag heeft geleid.

Indien via één of meerdere van de bestaande instellingen al een (gedeeltelijke) vergoeding is ontvangen, kent Uniek Sporten Hulpmiddelen een bedrag toe van 85% van het nog resterende benodigde bedrag. Indien geen vergoeding van de bestaande instellingen is ontvangen, kent Uniek Sporten Hulpmiddelen een bedrag toe van 85% van het nog resterende benodigde bedrag. De overige 15% dient te allen tijde gefinancierd te worden door de aanvrager zelf. Deze eigen bijdrage van 15% kan bijvoorbeeld (gedeeltelijk) worden gefinancierd door middel van crowdfunding.

N.b. Het Fonds Uniek Sporten Hulpmiddelen is een vangnet en geen structurele oplossing. Het is dus van groot belang dat gemeenten en zorgverzekeraars (volgens de wet) hun verantwoordelijkheid gaan en blijven nemen.

Betaalbare productie sporthulpmiddelen

Als je een sporthulpmiddel vergoed krijgt, is dat vaak niet volledig. Duurdere sporthulpmiddelen, zoals een elektrische sportrolstoel die niet 100% vergoed worden, zijn daardoor beperkt toegankelijk voor sporters. Het is belangrijk dat sporthulpmiddelen duurzaam en tegen reële kosten ontwikkeld worden. Leveranciers en producenten van sporthulpmiddelen zouden meer gestimuleerd moeten worden om producten betaalbaar te houden.

Tip:

Overweeg aanschaf van een tweedehands exemplaar in plaats van een nieuw sporthulpmiddel. Veel hulpmiddelen kunnen nog makkelijke een tweede leven mee en een tweedehands exemplaar is een stuk minder kostbaar. Kijk bijvoorbeeld voor een tweedehands handbike op vraag- en aanbodpagina van de website **www.handbiken.nl** 2e hands aanschaf (bijvoorbeeld via **www.handbiken.nl/p/60/Vraag-en-aanbod**)

[B] www.unieksporten.nl/hulpmiddelen

6. Efficiënt en duurzaam gebruik van sporthulpmiddelen

In de wereld van sporthulpmiddelen is op het gebied van efficiency en duurzaamheid nog veel te winnen. Het is schrijnend om te zien hoeveel sporthulpmiddelen ongebruikt staan te verstoffen. Bijvoorbeeld omdat de sporter een ander hulpmiddel heeft aangeschaft, gestopt is met sporten of is overleden. Het gaat om sporthulpmiddelen bij sportaanbieders die geleend kunnen worden en om materialen in bezit van individuele sporters die er geen gebruik (meer) van maken. Vaak kan zo'n gebruikt sport-hulpmiddel nog prima een tweede leven mee. Op dit moment is er een gebrek aan overzicht in de beschikbare tweedehands sporthulpmiddelen en komen vraag en aanbod onvoldoende samen.

Om het gebruik en hergebruik van sporthulpmiddelen in Nederland te verbeteren, is beter overzicht en logistiek beheer van beschikbare sporthulpmiddelen nodig. Het is op dit moment een grote uitdaging om inzicht te krijgen in welke sporthulpmiddelen zich waar bevinden en of deze nog in gebruik zijn. Een centrale registratie van de uitgifte van sporthulpmiddelen in combinatie met een regionaal/lokaal overzicht van beschikbare sporthulpmiddelen bij de diverse sportaanbieders, kan helpen. Dit zou tegelijk bijdragen aan de mogelijkheden om een sport en hulpmiddel eerst uitgebreider uit te proberen, zodat de uiteindelijke keuze weloverwogen gemaakt kan worden.

Nagenoeg alle gemeenten onvoldoende overzicht van aanvragen en toekenningen

In een enquête onder gemeenten, gaven bijna alle respondenten (n=106) aan onvoldoende overzicht te hebben van aanvragen en toekenningen van verstrekkingen van sporthulpmiddelen.

Bron: **enquête Sporthulpmiddelen beter beschikbaar en bereikbaar** (2020) [A]

Ook het hergebruik van sporthulpmiddelen in bezit van particulieren zou gestimuleerd en gefaciliteerd moeten worden. Gebruikers zijn zich vaak wel bewust dat hun sporthulpmiddel nog prima door een ander gebruikt zou kunnen worden, maar het is voor hen onduidelijk wat ze met het overbodige sporthulpmiddel kunnen doen. Dit is al jaren een bekend gegeven.

6.1 Ervaringen pilots: creëren centraal overzicht en stimuleren hergebruik

In de pilots die we organiseerden keken we onder andere hoe het hergebruik van sporthulpmiddelen verbeterd kon worden. In Emmen en Den Haag werd succesvol gewerkt aan een overzicht van de beschikbare sporthulpmiddelen bij sportaanbieders. In Emmen werd ook geprobeerd om inzicht te krijgen in ongebruikte sporthulpmiddelen in particulier bezit, maar dat bleek minder eenvoudig. In Noord-Brabant werd specifiek gekeken naar de mogelijkheden voor het hergebruik van sportprotheses en -ortheses. Dit blijkt in de praktijk lastig realiseerbaar.

In de pilots bleek men daarnaast tegen praktische problemen aan te lopen:

- Toetsing of het hulpmiddel ingezet kan worden voor de uitleen.
- Beschikbare opslagruimte en logistiek: hoe krijg je de hulpmiddelen bij de uitleen, waar moet je deze kwijt, etcetera.

In dit hoofdstuk beschrijven we de beknopte ervaringen met het inzicht krijgen in beschikbare herbruikbare sporthulpmiddelen en het samenbrengen van vraag en aanbod.

Voor een uitgebreidere beschrijving van de pilots, zie **Bijlage 1**.

[A] www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/kennisbank/publicaties/?sporthulpmiddelen-beter-beschikbaar-en-bereikbaar&kb_id=25674&kb_q=

6.1.1 Pilot Emmen

Eén van de doelstellingen in de pilot Emmen was om inzicht te krijgen in bestaande sporthulpmiddelen die niet (meer) in gebruik zijn in de gemeente Emmen én inzicht te krijgen in de mogelijkheden tot hergebruik van deze hulpmiddelen..

Voor aanvang van de pilot was er nog geen (verplichte) registratie van de aanvragen en de uitgifte van de sporthulpmiddelen. Daardoor was er nauwelijk zicht op de vraag om sporthulpmiddelen. Tijdens de pilot heeft de afdeling Wmo de registratie aangepast, waardoor er een goed overzicht is van de vraag en verstrekkingen.

Om inzicht te krijgen in sporthulpmiddelen die niet meer in gebruik waren en de mogelijkheden om deze te hergebruiken, vond een inventarisatie plaats bij verschillende instanties en verenigingen in de gemeente Emmen. Hiervoor werd een door een student opgestelde vragenlijst verstuurd naar de desbetreffende organisaties. Uit de respons bleek dat alleen de sportverenigingen beschikken over sporthulpmiddelen, die mogelijk ook uitgeleend kunnen worden.

Vervolgens is met meerdere verenigingen afgesproken dat potentiële sporters de beschikbare sporthulpmiddelen (onder bepaalde voorwaarden) kunnen gebruiken. Om potentiële sporters en verenigingen met elkaar in contact te brengen en te bemiddelen over de beschikbare sporthulpmiddelen wordt gebruik gemaakt van het Regionale Informatiepunt Sporthulpmiddelen in Emmen. Daarnaast is een onderzoek gestart naar sporthulpmiddelen in bezit van particulieren die niet (meer) gebruikt worden en de mogelijkheid om deze sporthulpmiddelen in te zamelen. Helaas heeft dit tot nu toe nog geen resultaat opgeleverd. Het bleek echter erg lastig om in contact te komen met de huidige bezitters. Op de oproepen via lokale social media en via een artikel in de Emmer Courant om niet gebruikte sporthulpmiddelen in te leveren bij de gemeente Emmen, kwam geen respons.

6.1.2 Pilot Den Haag

Tijdens de pilot in Den Haag werd de uitleenservice Mobilitheek in de praktijk gerealiseerd en uitgeprobeerd. Het realiseren van deze lokale uitleenservice en daar bekendheid aan geven, blijkt ertoe te leiden dat mensen met een sport-/beweeghulpmiddel dat niet meer wordt gebruikt contact opnemen. Mensen zijn graag bereid een hulpmiddel dat niet meer in gebruik is te doneren. Zolang de Mobilitheek voldoende ruimte heeft om middelen te stallen, biedt dit een extra mogelijkheid tot inzameling en hergebruik van sport- en beweeghulpmiddelen. Belangrijk daarbij is dat er een leverancier (in de regio) beschikbaar is die de tweedehands sporthulpmiddelen kan nalopen en gereed kan maken voor hergebruik.

Om overzicht te creëren van aanwezige sporthulpmiddelen in de regio werd samengewerkt met de Haagse Hogeschool; een student werd gevraagd dit in kaart te brengen. Om inzicht te krijgen in ongebruikte sporthulpmiddelen die mogelijk opnieuw benut konden worden, werd aan de hand van de op Uniek Sporten geregistreerde verenigingen een overzicht gemaakt van alle verenigingen in Den Haag met aangepast aanbod. De student ging na of deze verenigingen sporthulpmiddelen in gebruik hadden, of ze ongebruikte sporthulpmiddelen hadden staan en of deze benut konden worden voor het tijdelijk uitproberen van de sport. Dat leverde een excel-lijst op met de beschikbare hulpmiddelen in Den Haag (en deels van de omgeving Den Haag). Dit overzicht is vervolgens gedeeld met het Beweegloket en de Mobilitheek consulent, zodat zij een compleet overzicht hebben van de mogelijkheden in de regio. De lijst krijgt periodiek een update.

Bij de rondgang langs deze sportaanbieders is een aantal keer aangegeven dat het handig zou zijn om centraal in de gemeente/regio extra opslagruimte beschikbaar te hebben voor sporthulpmiddelen van de verenigingen. Zij hebben zelf vaak beperkte opslagruimte.

6.1.3 Pilot Noord Brabant

In Noord Brabant is een pilot gestart om te onderzoeken in hoeverre een uitleenconstructie en hergebruik van sportprotheses en -ortheses mogelijk is. Deze uitleenconstructie is uitgetest bij jonge en oudere deelnemers. Na de passingsfase (aanmeten van de prothese) volgde de trainingsfase. Dit totale proces is vrij intensief en kost 6-12 maanden. Het technische ontwerpen van de juiste prothese of orthese is in dit proces niet de vertragende factor. Het omgaan en trainen met de prothese vraagt aandacht, geduld en veel trainingsdiscipline van de klant.

De koker van de sportprothese moet altijd op maat gemaakt worden voor de klant. Deze is niet uitwisselbaar. In principe zou een goede ADL-voorziening (de koker) ook gebruikt kunnen worden voor een sportprothese. Bij aanvang van de pilot was de aanname dat het sporthulpmiddel zelf, zoals een blade, wel uitwisselbaar kan zijn. In de praktijk blijkt echter dat de afstelling tussen sportkoker en sporthulpmiddel heel nauwkeurig moet zijn en door een specialist moet worden afgesteld en niet door de gebruiker zelf kan worden verwisseld. Hierdoor zijn sportkoker en sporthulpmiddel eigenlijk onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Uit de nu doorlopen trajecten blijkt ook dat de deelnemers het middel dat ze hebben uitgeprobeerd ook willen blijven gebruiken en aanschaffen.

Het concept van uitleen en hergebruik lijkt dus niet mogelijk voor prothesen en orthesen. Het betreft hier met name protheses, omdat in dat geval altijd maatwerk in de koker nodig is en dit extra kosten met zich meebrengt. En dan met name wanneer de leverancier van de ADL-voorziening verschilt van de leverancier van de sportprothese.

6.2 Landelijk platform tweedehands sporthulpmiddelen

Registratie en overzicht van de ongebruikte sporthulpmiddelen bij sportaanbieders lijkt op regionaal/lokaal niveau goed te realiseren. Om vraag en aanbod van niet meer gebruikte sporthulpmiddelen in het bezit van particulieren bij elkaar te laten komen, zou een landelijk online platform een oplossing kunnen bieden. Om hergebruik te stimuleren en faciliteren, zouden mensen hier hun ongebruikte sporthulpmiddel kunnen aanmelden. Deze sporthulpmiddelen kunnen bijdragen in het voorzien in de vraag naar tweedehands materialen. Ze zouden daarbij heel geschikt zijn om in te zetten voor een landelijk dekkende uitleenservice, zodat sporters deze laagdrempelig uit kunnen proberen voor ze tot aanschaf overgaan. Op deze manier worden kwalitatief goede sporthulpmiddelen opnieuw ingezet voor nieuwe sporters.

Aangezien het een nichemarkt betreft lijkt het niet wenselijk, maar ook niet haalbaar, om dit lokaal te organiseren. De vraag is zo divers (er zijn zoveel verschillende hulpmiddelen en zo veel verschillende maten etcetera) dat het niet efficiënt is om lokaal te organiseren. Aangezien een deel van het proces online gerealiseerd kan worden, maakt het voor de gebruiker niet uit of het landelijk of lokaal georganiseerd is. Voorwaarde voor het goed functioneren (=tevreden gebruikers) van een landelijke oplossing is dat het hele logistieke proces goed, snel en klantvriendelijk georganiseerd is.

7. Samenvattend

Iedereen heeft evenveel recht om te sporten en bewegen. Ook mensen met een beperking. Juist voor hen levert sporten en bewegen extra veel op. De toegankelijkheid en bereikbaarheid van sporthulpmiddelen is een belangrijke drempel voor mensen met een fysieke beperking om te gaan sporten en bewegen.

In de klantreis van sporthulpmiddelen valt nog veel te verbeteren. Volwaardige toegang tot sporthulpmiddelen voor iedereen die dat nodig heeft, kunnen we alleen bereiken met goede samenwerking in alle fases. Oftewel met samenwerking van alle partijen in de keten: (lokale) overheid, verzekeraars, de revalidatie- en zorgsector, commerciële partijen (leveranciers, etc.), stimuleringsfondsen én de gemotiveerde sporter zelf, met zoveel mogelijk eigen regie. Elke ketenpartner zal zijn rol moeten vervullen.

In dit hoofdstuk geven we een samenvatting van de belangrijkste verbeterpunten per ketenpartner en aanbevelingen op zowel landelijk niveau als op lokaal niveau.

7.1 Belangrijkste verbeterpunten

Inzicht belang en mogelijkheden aangepast sporten en bewegen
Om potentiële sporters te verleiden en stimuleren is het nodig dat zowel zij als degenen die hun begeleiden inzicht hebben in het belang en de mogelijkheden om te sporten en bewegen.

Informatievoorziening sport- en beweegmogelijkheden en sporthulpmiddelen
Het is belangrijk de informatievoorziening rondom sport- en beweegmogelijkheden en sporthulpmiddelen te verbeteren.

Mogelijkheid laagdrempelig uitproberen sport en sporthulpmiddelen
Als potentiële sporters verschillende sporten en bijbehorende sporthulpmiddelen makkelijk kunnen uitproberen, vergroot je de kans dat ze een weloverwogen keuze maken. Belangrijk aandachtspunt bij het uitproberen van sporthulpmiddelen en (het starten met) het trainen hiermee, is deskundige begeleiding. Te vaak worden nu te dure sporthulpmiddelen verstrekt of aangeschaft die achteraf niet passend blijken en ongebruikt blijven. De kans is dan groot dat men vervalt in een inactieve leefstijl.

Centraal lokaal/regionaal aanspreekpunt
Een centraal lokaal/regionaal aanspreekpunt met adequate kennis van zowel sporttechnische aspecten als het aanvraagproces is nodig om de klant goed te begeleiden tijdens het hele traject.

Centraal overzicht en beheer sporthulpmiddelen
Om het gebruik en hergebruik van sporthulpmiddelen in Nederland te verbeteren, is beter overzicht en logistiek beheer van beschikbare sporthulpmiddelen nodig.

Samenwerking in de keten
Samenwerking in de keten blijkt één van de belangrijkste verbeterpunten in de (sport)hulpmiddelenverstrekking. Samenwerking binnen de gemeente tussen de afdelingen Wmo en Sport is daar een essentieel onderdeel van.

Eenduidige financiering
Het gebrek aan eenduidige financiering is op dit moment een groot struikelblok. Aanvragen worden vaak afgewezen. Hoewel er wettelijke grondslagen zijn voor vergoeding van sporthulpmiddelen, worden aanvragen door verschillende interpretatie van de wetgeving niet eenduidig behandeld. Dit vraagt om actie op landelijk en lokaal niveau. Een heldere uitleg van toepassing en interpretatie van de wetgeving, om een einde te maken aan de grote verschillen in interpretatie. Of zorgen voor verruiming van het toetsingskader indien dit nodig blijkt voor toekenning van vergoedingen. Zorgverzekeraars en gemeenten (Wmo) die hun rol en verantwoording nemen.

7.2 Aanbevelingen landelijk

Overheden landelijk/regionaal:

- Stimuleer het integreren van het thema sporthulpmiddelen in bestaande beweeg- en sportloketten, zodat voor de klant helder is waar deze terecht kan. Bij dit loket moet informatie beschikbaar zijn over wat er mogelijk is aan sporten in de regio, of en waar je sporthulpmiddelen kan uitproberen, waar je terecht kan met aanvragen voor vergoeding en bij wie je terecht kan met sportspecifieke vragen.
- Realiseer één landelijk online platform waar alle kennis rond sporthulpmiddelen is te vinden en waar regionale beweeg- en sportloketten zichtbaar zijn.
- Organiseer deskundigheidsbevordering bij de diverse partijen in de keten en stimuleer onderlinge uitwisseling van kennis, zowel landelijk als regionaal/lokaal.
- Werk toe (lokaal) naar één centraal informatiepunt voor de klant waar zowel bekostiging voor sporthulpmiddelen als voor sportvervoer wordt beoordeeld.
- Stimuleer eenduidigheid in Wmo beleid van gemeenten ten aanzien van sporthulpmiddelen.
- Creëer samenhang in Wmo-, sport- en gezondheidsbeleid op lokaal niveau.
- Stimuleer deelname aan het project Uniek Sporten Uitleen bij gemeenten, zodat er landelijke dekking komt voor deze uitleenservice voor sporthulpmiddelen.
- Creëer inzicht in de vraag door stimuleren en faciliteren registratie van aanvragen en verstrekkingen van sporthulpmiddelen.

Zorgverzekeraars

- Zorg voor helderheid in mogelijkheden voor vergoeding van lichaamsgebonden sporthulpmiddel via zorgverzekering.
- Pas de wettelijke mogelijkheden adequaat en consequent toe.
- Maak een keuze: de wet biedt mogelijkheden voor vergoeding van een sportprothese: indien je als zorgverzekeraar wil bijdragen aan of je meer wil richten op preventie, stuur dan op toekenning vergoeding sportprothese en orthopedisch (sport)schoeisel.

Leveranciers

- Zorg voor duurzame ontwikkeling van sporthulpmiddelen tegen reële kosten, houd het sporthulpmiddel betaalbaar.
- Ontwikkel nieuwe concepten om gebruik sporthulpmiddelen bereikbaarder te maken (bijvoorbeeld het project JUMP van de Mentelity Foundation: het ontwikkelen van uitleen sportprotheses voor jongeren).

7.3 Aanbevelingen ketenpartners

Aanbevelingen gemeenten

Algemeen:

- Maak beleid op het gebied van verstrekking en vergoeding van sporthulpmiddelen, waarin je de basisafwegingen en criteria voor het toekennen vastlegt.
- Stem af met omliggende gemeenten, om samenhang en eenduidigheid in vergoedingen te creëren.
- Zorg voor verbinding tussen de afdelingen Wmo en Sport, zodat zij beleidsdoelstellingen in lijn brengen met elkaar en overleggen over aanvragen. Hetzelfde geldt voor verbinding tussen de Wmo-consulent, de sportconsulent van de gemeente en de lokale of regionale revalidatie-instelling.

Fase 1 - Stimuleren:
- Maak de mogelijkheden zichtbaar: zet sporthulpmiddelen en (aangepaste) sportactiviteiten zoveel mogelijk 'in de etalage'.
- Zorg dat informatie over beweeg- en sportactiviteiten voor mensen met een beperking makkelijk vindbaar en toegankelijk is.

Fase 2 - Kennismaken & oriënteren
- Creëer één loket of aanspreekpunt waar mensen met een beperking terecht kunnen met vragen over sporthulpmiddelen; breng dit waar mogelijk onder bij een bestaand beweegloket voor mensen met een beperking.
- Promoot dit loket bij zowel doorverwijzers als mensen met een beperking zelf.
- Zorg dat informatie over uitleenmogelijkheden en vergoedingen van sporthulpmiddelen binnen de gemeente makkelijk vindbaar is, onder andere op de gemeentelijke websites.
- Zorg voor lokaal/regionaal overzicht van het aangepast sport- en beweegaanbod en de eventueel aanwezige sporthulpmiddelen bij deze sport- en beweegaanbieders.

Fase 3 - Structurele deelname aan sport & bewegen
- Maak het belang van een actieve leefstijl (in kader van preventie) waar mogelijk onderdeel van Wmo beleid en uitvoering: actief mobiliteitsmiddel voorschrijven indien mogelijk.
- Faciliteren centraal uitgifte-, informatie- en registratiepunt voor aanwezige en uitstaande sporthulpmiddelen om (her) gebruik te optimaliseren.

Tips voor de Wmo beleidsmedewerker/consulent:
- Stem bij een aanvraag af met de betrokken medisch specialist. Het advies van de zorgprofessional is leidend bij de aanvraag (zie Convenant Maatwerkprocedures).
- Realiseer je dat een actieve leefstijl (en dus een hulpmiddel dat actieve beweging stimuleert) mogelijke verslechtering van conditie en gezondheid in de toekomst kan voorkomen en dus kan bijdragen aan vermindering van kosten voor zorg en ondersteuning.
- Kies voor een integrale benadering van de aanvraag.
- Zet indien mogelijk ervaringsdeskundigen in. Het benutten van de kennis en ervaringen van mensen met een fysieke beperking bevordert de kwaliteit en effectiviteit van het proces en het komen tot een passende oplossing.
- Leg het uiteindelijke besluit op papier vast.

Aanbevelingen revalidatie-instellingen

Fase 1 - Stimuleren:
- Bespreek belang van actieve/sportieve leefstijl met revalidanten en verwijs naar beweeg- en sportloket binnen \ revalidatie-instelling of naar beweegconsulent van de gemeente.

Fase 2 - Kennismaken & oriënteren
- De klant informeren en faciliteren met betrekking tot de mogelijkheden van sporten en bewegen en bijbehorende sporthulpmiddelen.

Fase 3 - Structurele deelname aan sport & bewegen
- Stimuleer keuze actief in plaats van passief hulpmiddel indien mogelijk, bijvoorbeeld adviseren en voorschrijven van handbike aankoppelstuk in plaats van scootmobiel.
- Geef als medisch expert heldere toelichting in aanvraag vergoeding sporthulpmiddel.

Aanbevelingen huisarts, fysiotherapeut, gezondheidscentrum, onderwijs

Fase 1 - Stimuleren:
- Bespreek het belang van structureel bewegen en sporten wanneer je in gesprek bent met iemand met een beperking of zijn/haar directe omgeving (bijvoorbeeld ouders).
- Verwijs iemand door naar beweeg- en sportloket in de regio indien ondersteuning gewenst is bij het vinden van een passende beweeg- of sportactiviteit.

Fase 2 - Kennismaken & oriënteren
- Onderwijs/LO docenten: stimuleer sportdeelname bij kinderen met een beperking; verwijs door naar beweeg- en sportloket indien nodig.

Fase 3 - Structurele deelname aan sport & bewegen
- Houd vinger aan de pols: bij uitval of blessures opnieuw gesprek aangaan.

Aanbevelingen Sportaanbieder lokaal/regionaal

Fase 1 - Stimuleren:
- Zorg voor afstemming met gemeente over al dan niet aanbieden aangepast sporten (ter voorkoming te grote versnippering waardoor aantal deelnemers klein blijft).

Fase 2 - Kennismaken & oriënteren
- Breng aanbod goed onder de aandacht, in elk geval bij lokaal beweegloket/beweegcoaches.
- Communiceer duidelijk of een klant een sport en een sporthulpmiddel uit kan proberen.

Fase 3 - Structurele deelname aan sport & bewegen
- Organiseer kundige begeleiding van een sporter met sporthulpmiddel, eventueel in samenwerking met de leverancier, ter voorkoming van verkeerd gebruik hulpmiddel en blessures.

Aanbevelingen Landelijke sportbond / sportorganisatie

Fase 1 - Stimuleren:
- Organiseer clinics en open dagen op scholen, verenigingen, revalidatie-instellingen om de mogelijkheden in sporten en sporthulpmiddelen zichtbaar te maken.

Fase 2 - Kennismaken & oriënteren
- Organiseer en promoot landelijke dagen/evenementen om aangepaste sporten en daarvoor benodigde sporthulpmiddelen uit te proberen (bijvoorbeeld de nationale Paralympische Talentdag).
- Stimuleer en organiseer deskundigheidsbevordering voor lokale sportaanbieders.

Fase 3 - Structurele deelname aan sport & bewegen
- Borg kennis sportspecifieke hulpmiddelen (bijvoorbeeld een goot voor boccia) en zorg dat deze vindbaar en toegankelijk is.
- Ondersteun bij aanvragen voor deze sportspecifieke sporthulpmiddelen.

Aanbevelingen Regionaal coördinator aangepast sporten
- Zorg voor een regionaal overzicht van bestaand sport- en sporthulpmiddelenaanbod houd dit actueel.
- Stimuleer kennisdeling en -ontwikkeling over aangepast sporten in de regio.

Aanbevelingen Leverancier
- Begeleid klant bij maken juiste keuze voor sporthulpmiddel en begeleid de ingebruikname van het hulpmiddel.
- Informeer de trainer over goed gebruik van het sporthulpmiddel en ondersteun waar nodig.

8. Slotwoord

Het wel of niet kunnen sporten en bewegen met een hulpmiddel in Nederland is op dit moment een kwestie van ‘geluk’ en het hebben van ‘de juiste contacten’. Het uitgangspunt van deze handreiking is het convenant van gelijke rechten voor mensen met een handicap conform het VN-verdrag. Iedereen heeft evenveel recht om te sporten en bewegen. Bovendien kan sporten en bewegen juist voor mensen met een fysieke beperking extra van waarde zijn. Het is belangrijk om in de hele keten concrete stappen te gaan zetten om het proces rondom de verstrekking van sporthulpmiddelen drastisch te verbeteren.

Om tot structurele oplossingen te komen is op een aantal vraagstukken nadere uitwerking nodig. Zoals de issues die spelen rond de financiering van sporthulpmiddelen, eenduidige wet- en regelgeving rondom die financiering, ontwikkeling van gezamenlijk beleid vanuit de gemeente en de eventuele inrichting van een landelijk platform. Maar deze handreiking geeft ook een aantal concrete handvatten voor elke partij in de keten om nu al mee aan de slag te gaan.

De betrokken partijen zullen de handen ineen moeten slaan en de klant als vertrekpunt moeten nemen. Alleen als iedereen in de keten zijn rol pakt en verantwoording neemt, kun je er samen voor zorgen dat mensen met een fysieke beperking geen extra beperking ervaren als het gaat om sporten en bewegen.

Overzicht bronnen en achtergrondinformatie

Bronnen uit tekst

1. Kernidicatoren beweegrichtlijnen | sportenbewegenincijfers.nl (2020) www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/beweegrichtlijnen
2. Kernidicatoren Sportdeelname wekelijks | sportenbewegenincijfers.nl (2020) www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportdeelname-wekelijks
3. Rimmer, J. H., & Marques, A. C. (2012). Physical activity for people with disabilities. The Lancet, 380(9838), 193–195. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(12)61028-9
4. Jaarsma, E. A., Geertzen, J. H. B., de Jong, R., Dijkstra, P. U., & Dekker, R. (2014). Barriers and facilitators of sports in Dutch Paralympic athletes: An explorative study. Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports, 24(5), 830–836. https://doi.org/10.1111/sms.12071
5. De Jonge, M., Lindert, C. van, Dool, R. van den (2020). Behoeftenonderzoek mensen met een beperking. Mulier Instituut. www.mulierinstituut.nl/publicaties/25411/behoeftenonderzoek-mensen-met-een-beperking

Overige bronnen

- CBS - Gezondheidsenquête (2001-2013) en Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor CBS i.s.m het RIVM (2014-2020) | CBS i.s.m. RIVM www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/korte-onderzoeksbeschrijvingen/gezondheidsenquete-vanaf-2014
- De Hollander, E., Milder, I., & Proper, K. (2015). Beweeg- en sportgedrag van mensen met een chronische aandoening of lichamelijke beperking.
- Ginis, K. A. M., Ma, J. K., Latimer-cheung, A. E., & James, H. (2016). A systematic review of review articles addressing factors related to physical activity participation among children and adults with physical disabilities, 7199 (september). https://doi.org/10.1080/17437199.2016.1198240
- Leemrijse, C. J., & Schoenmakers, T. M. (2016). Kennissynthese Sport en bewegen voor mensen met een lichamelijke handicap: zinvol en effectief?
- Leemrijse, C., Kappen, H., & Boeije, H. (2019). Sport en bewegen door mensen met een lichamelijke beperking.
- Lindert, C. Van, & Breedveld, K. (2013). (on)Beperkt Sportief 2013.
- Oviedo, G. R., Travier, N., & Guerra-Balic, M. (2017). Sedentary and physical activity patterns in adults with intellectual disability. International Journal of Environmental Research and Public Health, 14(9), 1–14. https://doi.org/10.3390/ijerph14091027
- Rimmer, J. H., Schiller, W., & Chen, M.-D. (2012). Effects of Disability-Associated Low Energy Expenditure Deconditioning Syndrome. Exercise and Sport Sciences Reviews, 40(1), 22–29. https://doi.org/10.1097/JES.0b013e31823b8b82
- RIVM. (2018). Beweegrichtlijnen. Retrieved from www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/beweegrichtlijnen
- Schotanus, F., Tuinman, R., & Meijer, J. (2019). Inkoop Hulpmiddelen.
- Steege, C. (2017). Sporthulpmiddelen - belemmeringen en verbeterkansen. Ministerie van VWS.
- van den Berg-Emons, R. J., Bussmann, J. B., & Stam, H. J. (2010). Accelerometry-based activity spectrum in persons with chronic physical conditions. Archives of Physical Medicine and Rehabilitation, 91(12), 1856–1861. https://doi.org/10.1016/j.apmr.2010.08.018
- van den Berg, Lilian; Haak, A. (2019). Whitepaper Sport en bewegen voor mensen met een beperking. www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=9820&m=1577969372&action=file.download
- Mobiliteitshulpmiddelen (Wlz) |Zorginstituut Nederland www.zorginstituutnederland.nl/Verzekerde+zorg/mobiliteitshulpmiddelen-wlz
- www.hulpmiddelenzorg.nl
- De Jonge, M., & Lindert, C. van (2020). Sport- en beweeggedrag van actieve mensen met een beperking. Mulier Instituut
- van den Dool, R, Lindert, C. van, van den Berg, S, Wendel-Vos, W (2022). deelname sport en bewegen door mensen met een beperking. Mulier Instituut

Bijlagen

Bijlage 1 - Toelichting Pilots, inclusief toelichting Mobilitheek

Bijlage 2 - Overzicht sporthulpmiddelen en kosten

Bijlage 3 - Schematische weergave potentiële omvang doelgroep sporthulpmiddelen en toelichting afbakening doelgroep

Bijlage 4 - Infographic Waarde van sport en bewegen voor mensen met een fysieke beperking

Bijlage 5 - Klantreis - uitgebreide versie

Bijlage 6 - Praktijkvoorbeelden al dan niet toekennen sporthulpmiddelen

Bijlage 7 - Onderzoek verstrekkingen sporthulpmiddelen vanuit Wmo

Bijlage 1 - Toelichting Pilots

In het landelijke project 'Sporthulpmiddelen beter beschikbaar en bereikbaar' keek de projectgroep hoe we het proces rondom de toegankelijkheid van sporthulpmiddelen kunnen verbeteren. Een aantal van de oplossingsrichtingen die daarbij naar voren kwamen, toetsten we lokaal in de praktijk door middel van pilots in Den Haag, Emmen en Noord-Brabant. In deze bijlage geven we de belangrijkste bevindingen en resultaten van deze pilots weer.

Pilot Den Haag

De pilot in Den Haag was gericht op het verbeteren van de fase van 'oriënteren en kennismaken', de eerste fase van de klantreis van iemand met een beperking die mogelijk wil gaan bewegen en sporten. Daarbij lag de focus op optimalisatie van het proces om te komen tot definitieve keuze van een sport- of beweegactiviteit en passend hulpmiddel door:

- de samenwerking in de keten te optimaliseren
- het opzetten van de 'Mobilitheek', een uitleenservice voor sport- en beweeghulpmiddelen

Realisatie Mobiltheek en centraal loket

De betrokken partijen in de keten, gemeente Den Haag (sportbeleid en Wmo), Beweegloket Den Haag, leveranciers, Revalidatiecentrum Basalt, De Haagse Hogeschool en Stichting Voorall, versterkten tijdens de pilot hun samenwerking. Gezamenlijk realiseerden zij de Mobilitheek en een centraal loket waar cliënten terecht kunnen voor vragen over sport- en beweeghulpmiddelen. De beschikbare hulpmiddelen en de communicatieactiviteiten zijn gefinancierd vanuit een bijdrage van een lokaal fonds. Door het realiseren van een nauwe samenwerking met het Beweegloket, kunnen ook alle vragen die daar binnenkomen makkelijk doorgezet worden naar de Mobilitheek. De Mobilitheek is gehuisvest in de Sportcampus Zuiderpark (net als het Beweegloket) en verbonden aan het Sportlab (Haagse Hogeschool). Er is een toonzaal met alle hulpmiddelen in de campus, zodat de cliënt direct het hulpmiddel uit kan proberen. Een hulpmiddel kan, indien dit meerwaarde heeft, een tijdje worden geleend.

In de periode van september 2021 t/m januari 2022 is door 11 personen gebruik gemaakt van de Mobilitheek, voor hulpvragen bij het vinden van een passend sport- of beweeghulpmiddel. Diverse hulpmiddelen zijn uitgeprobeerd, zoals aankoppelhandbikes, wheelers, loopfietsen en driewielfietsen. Er is een website waarop alle informatie over de Mobilitheek en een overzicht van de aanwezige hulpmiddelen te zien is: **www.mobilitheek.nl**.

Overzicht aanwezige en uitgegeven sporthulpmiddelen

Om overzicht te creëren van aanwezige sporthulpmiddelen in de regio werd samengewerkt met de Haagse Hogeschool; een student werd gevraagd dit in kaart te brengen. Om inzicht te krijgen in ongebruikte sporthulpmiddelen die mogelijk (opnieuw benut konden worden, werd aan de hand van de op Uniek Sporten geregistreerde verenigingen een overzicht gemaakt van alle verenigingen in Den Haag met aangepast aanbod. De student ging na of deze verenigingen sporthulpmiddelen in gebruik hadden, of ze ongebruikte sporthulpmiddelen hadden staan en of deze benut konden worden voor het tijdelijk uitproberen van de sport. Dat leverde een excel-lijst op met de beschikbare hulpmiddelen in Den Haag (en deels van de omgeving Den Haag). Dit overzicht is vervolgens gedeeld met het Beweegloket en de Mobilitheek consulent, zodat zij een compleet overzicht hebben van de mogelijkheden in de regio. De lijst krijgt periodiek een update. Aandachtspunt: Bij de rondgang langs deze sportaanbieders is een aantal keer aangegeven dat het handig zou zijn om centraal in de gemeente/regio extra opslagruimte beschikbaar te hebben voor sporthulpmiddelen van de verenigingen. Zij hebben zelf vaak beperkte opslagruimte.

Tweedehands sporthulpmiddelen via particulieren

Het realiseren van deze lokale uitleenservice en daar bekendheid aan geven, blijkt ertoe te leiden dat mensen met een sport-/beweeghulpmiddel dat niet meer wordt gebruikt contact opnemen. Mensen zijn graag bereid een hulpmiddel dat niet meer in gebruik is te doneren. Zolang de Mobilitheek voldoende ruimte heeft om middelen te stallen, biedt dit een extra mogelijkheid tot inzameling en hergebruik van sport- en beweeghulpmiddelen. Belangrijk daarbij is dat er een leverancier (in de regio) beschikbaar is die de tweedehands sporthulpmiddelen kan nalopen en gereed kan maken voor hergebruik.

Ook omliggende gemeenten aangesloten

Er werd voor de Mobilitheek ook samenwerking met omliggende gemeenten in Haaglanden gerealiseerd: Rijswijk, Lansingerland, Westland en Leidschendam-Voorburg zijn aangesloten op de Mobilitheek.

Infographic patient journey Den haag

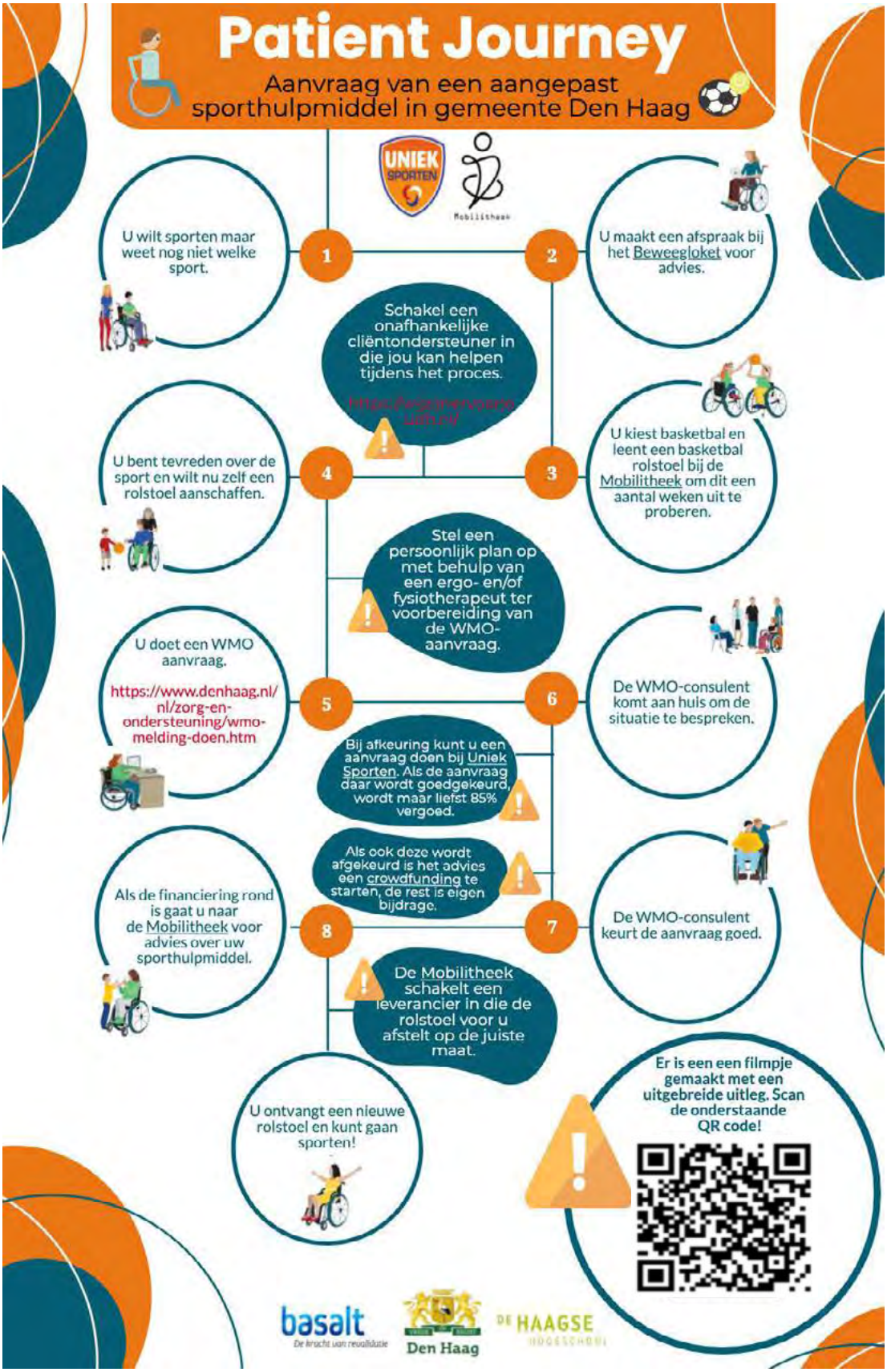

Flyer Mobilitheek Den Haag

Pilot gemeente Emmen

Het accent van de pilot in Emmen lag op het optimaliseren van het proces van de verstrekking van sporthulpmiddelen binnen de gemeente en het vinden van een oplossing voor de interne beleidsspanning tussen team Sport & Cultuur en het beleidsdomein Wmo. Doel van het team Sport & Cultuur is een actieve leefstijl voor iedere burger. Wanneer vanuit de Wmo aanvragen voor sport- of beweeghulpmiddelen afgewezen worden, werkt dit tegengesteld aan dit doel. Het doel van het beleidsdomein WMO is burgers te helpen, zodat zij zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen en deel kunnen nemen aan de maatschappij. In de pilot is gewerkt aan het bij elkaar brengen van de doelen van beide domeinen. Het huidig proces werd tijdens de pilot met vele betrokkenen in kaart gebracht met daarbij positieve punten, belemmeringen en aanbevelingen. De betrokken partijen werden in kaart gebracht en gezamenlijk hebben zij aan de vervolgresultaten gewerkt.

Realisatie regionaal informatiepunt sporthulpmiddelen

De betrokken partijen waren: Gemeente Emmen (Sportbeleid en Wmo beleid), ervaringsdeskundigen, WMO consulenten, fysiotherapeuten, sportverenigingen, OIM, Welzorg, Uniek Sporten, Treant Zorggroep. Gezamenlijk werkten ze aan de realisatie van een regionaal informatiepunt sporthulpmiddelen. Buurtsportcoaches van de gemeente werken daarin structureel samen met het beweeg- en sportloket van het Treant ziekenhuis. Zowel professionals als burgers kunnen er terecht voor advies en vragen over sport en sporthulpmiddelen. Inmiddels hebben ook de buurgemeenten Borger Odoorn en Coevorden zich bij het Regionaal informatiepunt Sporthulpmiddelen aangesloten.

Overzicht ongebruikte hulpmiddelen

Eén van de doelstellingen in de pilot Emmen was om inzicht te krijgen in bestaande sporthulpmiddelen die niet (meer) in gebruik zijn in de gemeente Emmen én inzicht te krijgen in de mogelijkheden tot hergebruik van deze hulpmiddelen.

Voor aanvang van de pilot was er nog geen (verplichte) registratie van de aanvragen en de uitgifte van de sporthulpmiddelen. Daardoor was er nauwelijk zicht op de vraag om sporthulpmiddelen. Tijdens de pilot heeft de afdeling Wmo de registratie aangepast, waardoor er een goed overzicht is van de vraag en verstrekkingen.

Om inzicht te krijgen in sporthulpmiddelen die niet meer in gebruik waren en de mogelijkheden om deze te hergebruiken, vond een inventarisatie plaats bij verschillende instanties en verenigingen in de gemeente Emmen. Hiervoor werd een door een student opgestelde vragenlijst verstuurd naar de desbetreffende organisaties. Uit de respons bleek dat alleen de sportverenigingen beschikken over sporthulpmiddelen, die mogelijk ook uitgeleend kunnen worden.

Vervolgens is met meerdere verenigingen afgesproken dat potentiële sporters de beschikbare sporthulpmiddelen (onder bepaalde voorwaarden) kunnen gebruiken. Om potentiële sporters en verenigingen met elkaar in contact te brengen en te bemiddelen over de beschikbare sporthulpmiddelen wordt gebruik gemaakt van het Regionale Informatiepunt Sporthulpmiddelen in Emmen.
Er werd ook een onderzoek gestart naar sporthulpmiddelen in bezit van particulieren die niet (meer)gebruikt worden en de mogelijkheid om deze sporthulpmiddelen in te zamelen. Helaas heeft dit geen resultaat opgeleverd. Het bleek erg lastig om in contact te komen met de huidige bezitters. Er kwam geen respons op de oproepen via lokale social media en via een artikel in de Emmer Courant om niet gebruikte sporthulpmiddelen in te leveren bij de gemeente Emmen.

De factsheet op de volgende pagina geeft een samenvatting van de resultaten van de pilot in Emmen.

Factsheet pilot Emmen

Resultaten pilot ‘sporthulpmiddelen beter bereikbaar en beschikbaar’

Aantal aanvragen en verstrekte sporthulpmiddelen inzichtelijk gemaakt

	2017	2018	2019	2020	2021
Sportrolstoelen vanuit Welzorg	2	11	4	8	2
Sportrolstoelen vanuit WMO	-	-	4	2	3
Racerunner vanuit Uniek Sporten Uitleen	-	-	1	0	0

- **Regionaal Informatiepunt Sporthulpmiddelen**
- **Gesprekken gevoerd met (keten)partners en ervaringsdeskundigen**
- **Bijeenkomsten klankbordgroep**
- **Inzet ervaringsdeskundigen**
- **Blijvende aandacht via jaarlijkse bijeenkomsten**

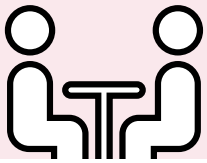

Verbeterde ketensamenwerking tussen zorg, gemeente en sport

Inzicht verkregen in ongebruikte sport hulpmiddelen bij organisaties en particulieren door onderzoek

Inzicht verkregen in mogelijkheden hergebruik sporthulpmiddelen

Kennismaken en uitproberen sporthulpmiddelen mogelijk bij:

- GSC Emmen
- LTC Emmen
- Rolstoelbasketbal-vereniging Emmen

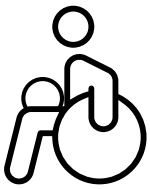

Informeren

Regionaal Informatiepunt Sporthulpmiddelen
Opgestart door gemeente Emmen i.s.m. Treant Zorggroep en Sportdrenthe. Voor cliënten en (zorg)professionals

Informatiepagina op website van de gemeente Emmen

Stimuleren

Stimuleringsactiviteiten door buurtsportcoaches
Aandacht voor de doelgroep bij sportactiviteiten en evenementen

Stimulering van sportverenigingen
Deskundigheidsbevordering stimuleringssubsidies

RIS
Advies over passende sport- en beweegactiviteit, sporthulpmiddelen en mogelijkheden voor aangepast sporten

Organiseren

Jaarlijkse sportdag mytylschool met aandacht voor sporthulpmiddelen
Georganiseerd door buurtsport-coaches van de werkgroep Aangepast Sporten i.s.m. de mytylschool

Cursus Positief Motiveren
24 professionals hebben deelgenomen aan deze cursus

Pilot Noord-Brabant

In de provincie Noord-Brabant is een pilot gestart specifiek gericht op het uitlenen en hergebruik van sport-protheses en ortheses. Via de uitleenservice Uniek Sporten Uitleen is het al mogelijk voor mensen in met een beperking in de provincie om een sporthulpmiddel uit te proberen. Deze service is echter beperkt tot het lenen van rollend sportmateriaal. De pilot 'sportprotheses' is opgezet om te onderzoeken of deze uitleenservice uitgebreid kan worden met sportprotheses en sportortheses en wat hier verder voor nodig is.

Voor de pilot werden 10 mensen gezocht, jong en oud, die graag willen gaan sporten en bewegen en hiervoor een sportprothese of – orthese nodig hebben. De uitleen was op basis van individuele maatname en maatwerkproductie van een proefkoker en een sporthulpmiddel. Het project haakte aan bij een eerder gestart initiatief van (sport)instrumentmaker Frank Jol. De sporter kreeg professioneel advies over de mogelijkheden en het gebruik van de voorziening. Tijdens de intake werd het sporthulpmiddel aangemeten en afgesteld op de wensen van de sporter. De uitleenperiode was 3 maanden, met elke 6 weken een evaluatie.

Verloop traject

12 Mensen melden zich aan voor de pilot. Hiervan zijn er 7 trajecten gestart waarvan 2 kinderen. Van de 7 trajecten betreft het 2 orthesen en 5 prothesen. 5 Deelnemers is door persoonlijke omstandigheden afgehaakt. De deelnemers volgden een traject op locatie in Amsterdam. Voor een aantal is dit een drempel vanwege de afstand, toch is dit geen reden geweest om af te zien van deelname in de pilot. Het omgaan en trainen met de prothese vraagt aandacht, geduld en veel trainingsdiscipline van de klant. De deelnemers die het traject hebben volbracht, hebben vervolgens de aangemeten prothese aangeschaft, waarvan het grootste deel met behulp van financiering vanuit een fonds.

De relatie met de eigen instrumentmaker en begeleidend arts en het volgen van een traject bij een andere instrumentmaker (Frank Jol bv.) zorgt bij een aantal deelnemers voor twijfel en onzekerheid. Frank Jol constateert dat bij veel klanten de ADL koker nog zorgt voor pijn bij het bewegen en niet goed is aangemeten, wat ook problemen oplevert bij het aanmeten en testen van een sportprothese.

Advies en begeleid uitproberen sporthulpmiddelen waardevol

Het traject blijkt voor de deelnemers zeer waardevol, doordat ze de prothese goed kunnen uitproberen en goede begeleiding krijgen naar structurele sportdeelname. Dit is niet vanzelfsprekend en doorgaans wordt in het revalidatietraject alleen gezorgd dat een revalidant weer zelfredzaam wordt met betrekking tot dagelijkse activiteiten. Van de mensen die belangstelling hebben voor een sportprothese, beoefent 75% al een sport. Ook alle deelnemers van de pilot waren al betrokken bij een sport. Dit in tegenstelling tot de gebruikers bij Uniek Sporten Uitleen van rollend materiaal. Dit zijn met name mensen die nog zoekende zijn naar een passende sport.
Er kwamen in de pilot echter ook een aantal knelpunten aan het licht, zoals het vinden en informeren van de doelgroep, de reisafstand voor de deelnemer, de relatie met de huidige prothesemaker en arts en kosten en intensiteit van het traject. De begeleiding van de deelnemers en het op maat maken en afstellen van de sportprothese (koker + hulpmiddel) blijkt het beste te kunnen plaatsvinden op locatie bij de (sport)instrumentmaker vanwege de beschikbaarheid van de instrumenten en oefenmogelijkheden.

Uitleenconstructie sportprotheses lijkt niet mogelijk

Een onderzoeksvraag in de pilot was om te kijken in hoeverre een uitleenconstructie van sporthulpmiddelen (zoals Uniek Sporten Uitleen) mogelijk is voor sportprotheses en orthesen. De koker van de sportprothese moet altijd op maat gemaakt worden voor de klant. Deze is niet uitwisselbaar.

In principe zou een goede ADL-voorziening (de koker) ook gebruikt kunnen worden voor een sportprothese. Bij aanvang van de pilot was de aanname dat het sporthulpmiddel zelf, zoals een blade, wel uitwisselbaar kan zijn. In de praktijk blijkt echter dat de afstelling tussen sportkoker en sporthulpmiddel heel nauwkeurig moet door een specialist moet worden afgesteld en niet door de gebruiker zelf kan worden verwisseld. Hierdoor zijn sportkoker en sporthulpmiddel eigenlijk onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Uit de nu doorlopen trajecten blijkt ook dat de deelnemers het middel dat ze hebben uitgeprobeerd ook willen blijven gebruiken en aanschaffen.
Het concept van de uitleen lijkt daarmee niet mogelijk voor prothesen en orthesen. Het gaat hier met name om prothesen, omdat in dat geval altijd maatwerk in de koker nodig is en dit extra kosten met zich meebrengt. En dan vooral wanneer de leverancier van de ADL-voorziening verschilt van de leverancier van de sportprothese.

Mogelijkheden sporten en bewegen voor mensen met een prothese niet vanzelfsprekend

Uit de pilot is gebleken dat de aandacht en mogelijkheden voor sporten voor mensen met een prothese nog zeker niet vanzelfsprekend en bekend zijn. Dit geldt helaas niet alleen voor sporten. Ook bewegen in het algemeen (naar het station lopen, hond uitlaten) is niet vanzelfsprekend voor mensen met een prothese en de zorgprofessionals.

Betrokkenheid sportverenigingen

Het was aanvankelijk de bedoeling om ook sportverenigingen te betrekken en de sportinstructeurs te informeren over de mogelijkheden en het gebruik van een sportprothese. Vanwege de corona pandemie en het sluiten van de sportverenigingen heeft dit niet plaats kunnen vinden.

Onderzoek naar verstrekking en bekendheid van sporthulpmiddelen

In de pilot is ook onderzoek gedaan onder de gemeenten in Noord-Brabant naar de verstrekking en bekendheid van sporthulpmiddelen. In de infographic op de volgende pagina zijn de belangrijkste uitkomsten van dit onderzoek weergegeven.

Infographic

Met de pilot sporthulpmiddelen wil de provincie sporthulpmiddelen in Brabant beter beschikbaar en bereikbaar maken. Als onderdeel hiervan is een enquête uitgezet onder Brabantse gemeenten om inzicht te krijgen in de verstrekking van en bekendheid met sporthulpmiddelen binnen de gemeenten. In dit overzicht staan de belangrijkste resultaten en de acties die hierop nog volgen.

Opvallende cijfers over aanvragen sporthulpmiddelen bij Brabantse gemeenten

95% heeft de mogelijkheid een sporthulpmiddel aan te vragen via Wmo

15% heeft een vast aanspreekpunt voor het aanvragen van sporthulpmiddelen

20% heeft een vaste leverancier voor het leveren van sporthulpmiddelen

Afstemming over aanvraag sporthulpmiddelen

68% heeft contact met ergotherapeuten, revalidatiecentra en/of medische specialisten

29% heeft behoefte aan meer inhoudelijke deskundigheid over sporthulpmiddelen

15% heeft bij de aanvraag contact met het sportloket/een buurtsportcoach

Bekendheid met mogelijkheid sporthulpmiddelen te huren of uit te proberen

17% geeft aan dat dit mogelijk is bij hun gemeente

27% weet niet of dit mogelijk is bij hun gemeente

56% geeft aan dat dit niet mogelijk is bij hun gemeente

Vervolgacties

Wmo-professionals

Verdiepen

De belangrijkste uitkomsten van de enquête wordt in de vorm van een factsheet incl. concrete tips teruggekoppeld aan Wmo-professionals. De volledige rapportage is inzichtelijk via de website van de provincie.

Regiocoördinatoren van de sportloketten gebruiken de rapportage voor een diepte-interview met gemeenten uit de regio voor verdieping en versterking van hun netwerk.

Zorgprofessionals

Informeren

Onder zorgprofessionals (denk hierbij aan revalitatiecentra, fysio- en ergotherapeuten) een informatiefolder verspreid (zowel digitaal als gedrukt beschikbaar) om te delen met de doelgroep, over de mogelijkheden van het lenen of aanschaffen van sporthulpmiddelen.

Unieke sporters

Stimuleren

Via Uniek Sporten Brabant wordt extra communicatie en *advertising* ingezet op social media richting de Uniek Sporten community in Brabant om de doelgroep beter bekend te maken met de mogelijkheden een sporthulpmiddel uit te kunnen proberen.

Bijlage 3 - Schematische weergave potentiële omvang doelgroep sporthulpmiddelen en toelichting afbakening doelgroep

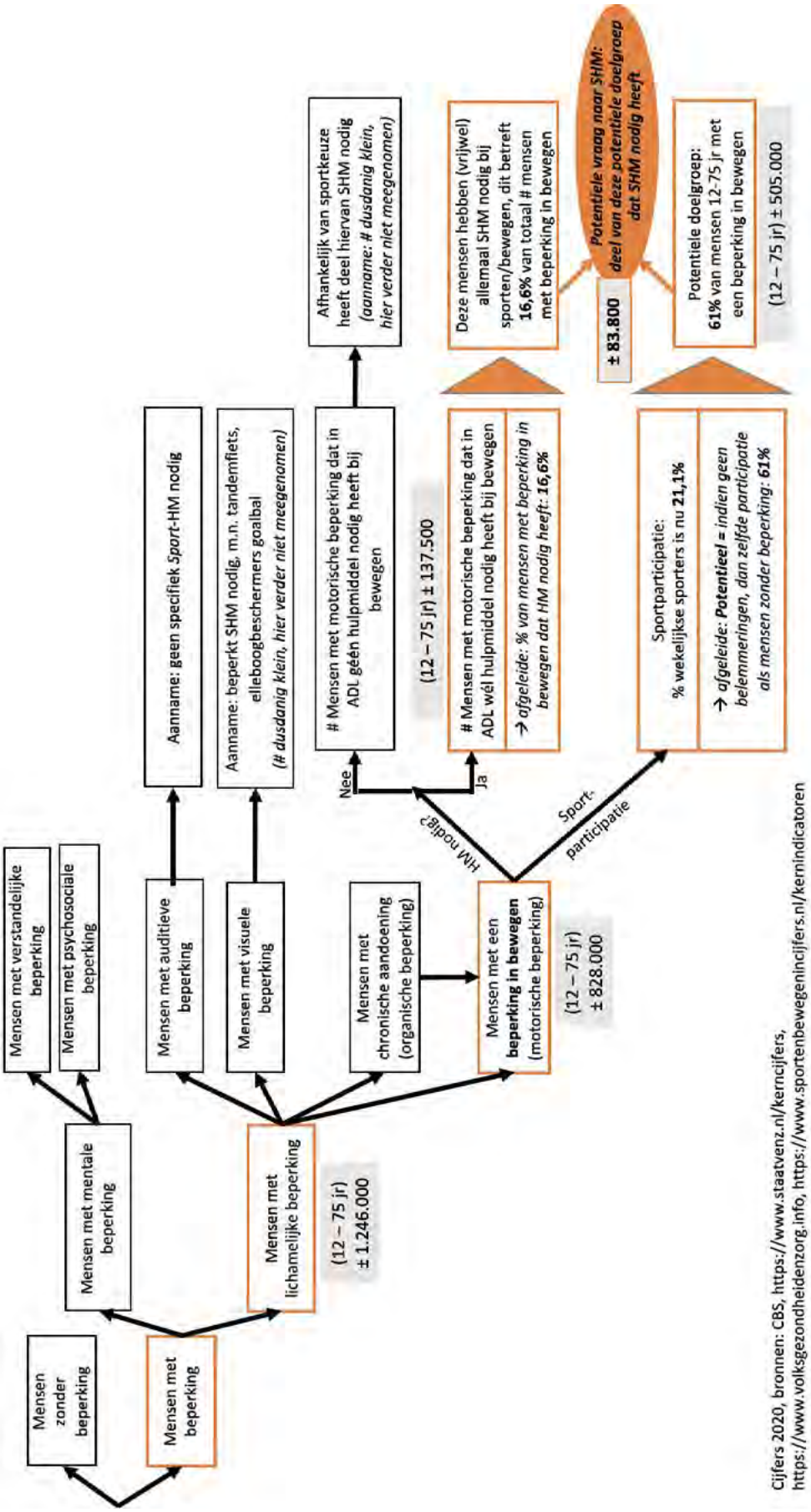

Toelichting afbakening doelgroep

Om de omvang van de doelgroep te bepalen, is een redenering opgezet die stapsgewijs de doelgroep steeds verder afbakent.

Stap 1: afbakening doelgroep op basis van type beperkingen

De eerste stap daarin is het afbakenen van de doelgroep op basis van type beperkingen. Deze eerste stap is weergegeven in figuur 1.

Figuur 1 | **Afbakening doelgroep naar type beperking**

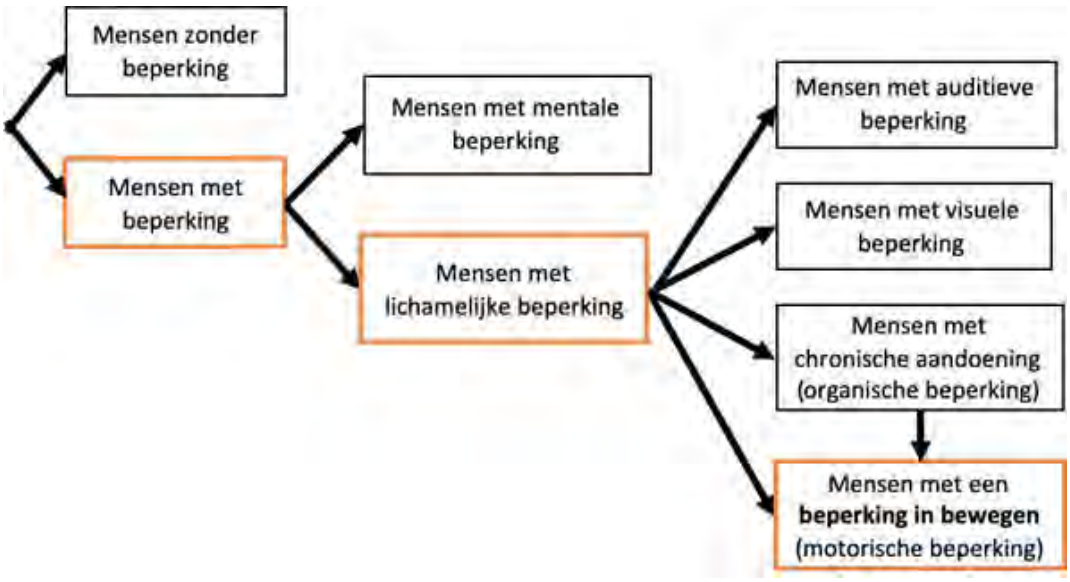

Uit eerder onderzoek blijkt dat in Nederland ongeveer 1 op de 10 mensen een matige of ernstige lichamelijke of verstandelijke beperking heeft [1]. Omdat dit onderzoek zich richt op potentieel gebruik van sporthulpmiddelen, richten we ons specifiek op de doelgroep 'mensen met een lichamelijke beperking'.

Ook deze groep is onder te verdelen, in 4 typen beperkingen:

- beperking in horen (auditief)
- beperking in zien (visueel)
- chronische aandoening (organisch)
- beperking in bewegen

Voor elk van deze doelgroepen is gekeken naar de potentiële behoefte aan sporthulpmiddelen.

Beperking in horen

Voor de doelgroep auditief is bij het beoefenen van diverse sporten behoefte aan aangepaste sportmaterialen (zoals een 'lichtfluit'), maar niet zozeer aan individuele sporthulpmiddelen. De aangepaste sportmaterialen zijn doorgaans in bezit van de sportaanbieder. Deze doelgroep heeft derhalve geen behoefte aan sporthulpmiddelen.

Beperking in zien

Deze doelgroep heeft bij het beoefenen van diverse sporten behoefte aan specifieke (aangepaste) sportmaterialen, zoals bij show-down of goalball. Deze materialen zijn doorgaans in bezit van de vereniging die de sport aanbiedt. Daarnaast hebben mensen met een visuele beperking soms ook behoefte aan een sporthulpmiddel. Dit betreft veelal twee sporten, fietsen en sportschieten. Bij fietsen is er behoefte aan een duofiets of tandem, bij sportschieten betreft het een lazervizier of elektronische kijker. Het deel van deze doelgroep dat een sporthulpmiddel nodig heeft is daarmee (procentueel en in aantal) erg klein. Het is op dit moment niet vast te stellen hoeveel tandems/duofietsen er in omloop zijn voor mensen met een visuele beperking. Daardoor is ook de potentiële vraag naar de genoemde sporthulpmiddelen voor deze specifieke doelgroep niet vast te stellen. Aangezien dit zoals aangegeven een klein aandeel zal betreffen in de totale vraag naar sporthulpmiddelen, wordt dit verder niet meegenomen.

Chronische aandoening
In Nederland hebben 9,9 miljoen mensen één of meer chronische aandoeningen (Nivel zorgregistraties eerste lijn, 1 januari 2018[2]). Voor het onderzoek naar de potentiële vraag naar sporthulpmiddelen is binnen deze doelgroep alleen het deel relevant dat een beperking ervaart in bewegen (al dan niet veroorzaakt door de chronische aandoening). De mensen voor wie dit geldt, zitten ook in de cijfers 'beperking in bewegen' en worden van daaruit meegenomen in het verder onderzoek.

Beperking in bewegen
Deze doelgroep heeft in het dagelijks leven een beperking in bewegen. Kijkend naar potentieel gebruik van sporthulpmiddelen, zal dit bij deze doelgroep het meest aan de orde zijn. Afhankelijk van de mate van beperking in bewegen en de sportkeuze, zal er al dan niet behoefte zijn aan een sporthulpmiddel. Het onderzoek naar de omvang van de doelgroep spitst zich toe op dit type beperking: beperking in bewegen.

Stap 2: Cijfermatige vertaling omvang doelgroep naar type beperking
Wanneer we kijken naar de beschikbare cijfers, blijkt dat in totaal 11,9% van de bevolking van 12 jaar en ouder minstens één beperking heeft in activiteiten met betrekking tot horen, zien of bewegen (staatvenz.nl, 2019 [3]). Deze bron geeft helaas geen cijfers voor kinderen jonger dan 12 jaar. Deze zijn wel meegenomen in de cijfers van een andere bron, Kinderen in Tel [4]. Daar betreft het echter de doelgroep 0-17 jaar, niet verder uitgesplitst naar leeftijd. Aangezien er overlap is in de leeftijdscategorieën van deze twee bronnen, laten we de gegevens van Kinderen in Tel uit het onderzoek en gaan we verder met de doelgroep 12 jaar en ouder.

Uitgesplitst naar de drie beperkingen zijn de cijfers als volgt:
- beperking in horen: 3,1% van de bevolking van 12 jaar en ouder
- beperking in zien: 3,1% van de bevolking van 12 jaar en ouder
- beperking in bewegen: 8,7% van de bevolking van 12 jaar en ouder

Zoals hierboven aangegeven, is voor de bepaling van de potentiële vraag naar sporthulpmiddelen met name de doelgroep 'mensen met een beperking in bewegen' relevant. Deze doelgroep spitsen we verder toe naar leeftijd. Hoewel er uiteraard geen harde bovengrens zit aan de mogelijke aanvraag van sporthulpmiddelen, is het aannemelijk om de doelgroep hiervoor af te bakenen tot de leeftijd van 75 jaar. Dit betekent dat we de doelgroep afbakenen voor de leeftijd van 12 - 75 jaar (door combineren gegevens volksgezondheidenzorg.info en Statline).
→ Mensen met een beperking in bewegen 12 - 75 jaar: ruim 828.000 personen.

Stap 3: Sportparticipatie binnen afgebakende doelgroep
De sportparticipatie van de doelgroep mensen met een beperking blijft momenteel achter bij die van mensen zonder beperking. Voor de doelgroep mensen met een beperking in bewegen (ouder dan 12 jaar) is vastgesteld dat 21,1 % van hen wekelijks sport (bron: Leefstijlmonitor/Gezondheidsenquête 2018 [5]). Dit komt neer op ongeveer 280.000 personen.

Stel nu: het lukt om alle (extra) drempels voor sportdeelname voor deze doelgroep weg te nemen. In dat geval zou de sportdeelname van deze doelgroep van mensen met een beperking in bewegen, hetzelfde kunnen/moeten zijn als die van mensen zonder beperking. Deze wekelijkse sportparticipatie van mensen zonder beperking is 60,1% [5].

Stap 4: Behoefte aan sporthulpmiddelen binnen afgebakende doelgroep
De volgende stap is bepalen welk deel van deze doelgroep potentieel behoefte heeft aan een sporthulpmiddel. Daartoe is de parallel getrokken naar het gebruik van hulpmiddelen voor bewegen en mobiliteit in het dagelijks leven. De GIPdatabank [6] geeft het hulpmiddelengebruik in Nederland weer. Daaruit is afgeleid hoeveel personen er in het ADL gebruik maken van een hulpmiddelen voor bewegen, in de volgende categorieën.

- **Orthesen (28% van totaal):**
  - schouder/arm/hand
  - been/voet

- **Prothesen (5% van totaal):**
  - armprothesen
  - beenprothesen

- **Hulpmiddelen voor mobiliteit (67% van totaal):**
  - Loopfietsen/stoelen met trippelfunctie
  - Rolstoelen
  - Overige hulpmiddelen voor mobiliteit

Ook deze cijfers zijn verder toegespitst op de leeftijd 12 - 75 jaar. Voor het jaar 2018 laten deze cijfers voor bovengenoemde hulpmiddelen onderstaand totaal zien.

→ gebruikers van hulpmiddelen bij bewegen/mobiliteit 12 - 75 jaar: 137.425 personen.
De aanname is dat deze gebruikers van hulpmiddelen behoren tot de doelgroep 'mensen met een beperking in bewegen'. Het combineren van de omvang van de doelgroep mensen met een beperking in bewegen met het gebruik van hulpmiddelen voor bewegen en mobiliteit, levert als afgeleide het percentage van de doelgroep dat behoefte heeft aan een hulpmiddel (137.425 / 828.000).

→ % van doelgroep 'mensen met beperking in bewegen' tussen 12 - 75 jaar dat een hulpmiddel nodig heeft in ADL: 16,6%
Omdat deze mensen zeer waarschijnlijk ook een hulpmiddel nodig hebben als ze gaan sporten, geeft dit percentage een goede indicatie van het deel van de mensen met een beperking in bewegen dat bij het sporten een Sporthulpmiddel nodig zal hebben.

Wanneer we dit percentage van mensen binnen de doelgroep dat behoefte heeft aan een sporthulpmiddel combineren met de afgebakende doelgroep die potentieel wil gaan sporten, dan levert dit een inschatting van de potentiële vraag.

→ Omvang potentiële doelgroep met vraag naar Sporthulpmiddelen is 16,6% van de potentiële doelgroep mensen met een beperking in bewegen die willen (gaan) sporten (zie uitkomst bij C.): 16,6% x 497.000 = 82.500 personen.

In onderstaande figuur staat de gevolgde redenering zoals hierboven omschreven schematisch weergegeven.

Figuur 2 | **Bepalen omvang potentiële vraag naar sporthulpmiddelen**

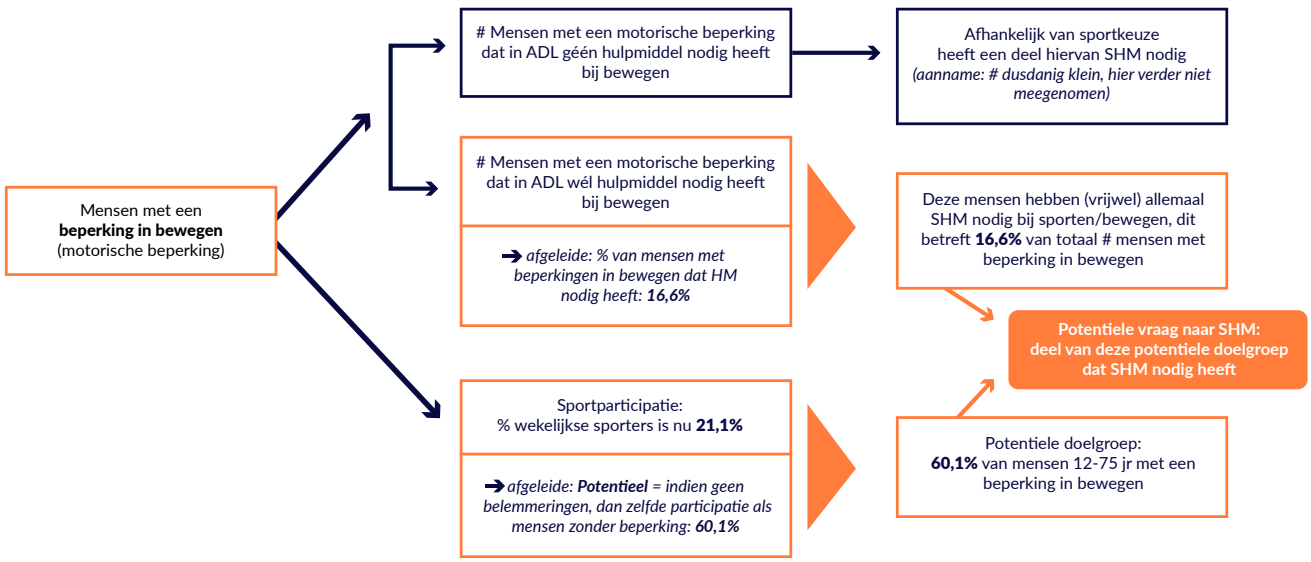

Stap 5: Onderverdeling naar soort sporthulpmiddelen
De potentiële doelgroep met een vraag naar een sporthulpmiddel is ingeschat op 82.500 personen. Welk deel hiervan behoefte heeft aan welk sporthulpmiddel is helaas moeilijk te bepalen, met name door de zeer beperkte registratie van de uitgifte van sport-hulpmiddelen.

Om toch een inschatting te maken van de onderverdeling in de vraag is gekeken naar de ervaringscijfers van de gemeente Den Haag, vanuit de registratie door de Wmo van de laatste 5 jaar en de resultaten van een eerder onderzoek in Den Haag [7], en de cijfers over hulpmiddelengebruik van de GIPdatabank.

Deze drie bronnen geven een redelijk overeenkomstig beeld ten aanzien van de onderverdeling van (sport)hulpmiddelen in twee soorten:
- rollend materiaal: sportrolstoelen, (aankoppelbare) handbike, ligfiets, tandem, racerunner
- overig (niet-rollend) materiaal: aangepast zadel, zitski, elektronische kijker voor sportschieten, prothese, orthese, aanpassingen in zeilboot, etc.

In de drie bronnen is de verdeling in gebruik van (sport)hulpmiddelen tussen deze twee soorten zoals weergegeven in onderstaande tabel.

Gebruik van soorten (sport)hulpmiddelen	Ervaringscijfers Wmo Den Haag 2015-2019	Onderzoek Den Haag naar gebruik SHM (2008)	GIPdatabank - gebruik hulpmiddelen voor mobiliteit in ADL
Rollend materiaal	72%	76%	67%
Overig materiaal	28%	24%	33%

Op basis van bovenstaande gegevens doen we de aanname dat 65-75% van de behoefte aan sporthulpmiddelen de behoefte aan rollend materiaal betreft en 25-35% de behoefte aan overig materiaal.

Vervolgens leiden we uit deze zelfde bronnen af, wat ongeveer de onderverdeling van rollend materiaal is naar sportrolstoelen en fietsen/handbikes/racerunners:
- sportrolstoelen: 70-80% van het rollend materiaal SHM
- fietsen/handbikes/racerunners: 20-30% van het rollend materiaal SHM

Het totaalbeeld van de verdeling naar Sporthulpmiddelen wordt, op basis van de genoemde ervaringscijfers en aannames, als volgt:

Potentiële vraag naar soorten sporthulpmiddel	In percentage van de totale vraag	Vertaald naar potentieel aantal personen met vraag naar dit SHM (% van doelgroep van 82.500 personen)
Sportrolstoelen (diverse sporten)	± 53%	43.725
Handbikes, ligfietsen/ tandems/ racerunners	± 17%	14.025
Overig (prothesen, orthesen, aangepaste zadels etc.	± 30%	24.750
Totaal		82.500

Bronnen

1. Whitepaper - Sport en bewegen voor mensen met een beperking | Kenniscentrum Sport & Bewegen (2019)
   www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=9820&m=1577969372&action=file.download
2. Nivel zorgregistraties eerste lijn | VZinfo.nl (1 januari 2018)
   www.volksgezondheidenzorg.info/onderwerp/chronische-ziekten-en-multimorbiditeit/cijfers-context/huidige-situatie#node-aantal-mensen-met-chronische-aandoening-bekend-bij-de-huisarts
3. Kerncijfers beperkingen horen, zien, bewegen | Staatvenz.nl (2019)
   www.staatvenz.nl/kerncijfers/beperkingen-horen-zien-bewegen
4. Kinderen met een handicap in Tel | Verwey-Jonker Instituut (01-02-2013)
   www.verwey-jonker.nl/doc/jeugd/2826_Kinderen-met-een-handicap-in-Tel.pdf
5. Leefstijlmonitor/Gezondheidsenquête | CBS i.s.m het RIVM (2018)
   www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportdeelname-wekelijks
6. Aantal gebruikers naar leeftijd en geslacht, per hulpmiddelencategorie in 2020 | Gipdatabank (2020)
   www.gipdatabank.nl/databank?infotype=h&label=00-totaal&tabel=B_03-lftgesl&geg=gebr&item=home
7. Rapport 'Sporten met een handicap - Haagse Wmo en sporthulpmiddelen' | Adviesgroep Gehandicaptensport NL (2008)

Bijlage 4 - Infographic De waarde van sport en bewegen voor mensen met een fysieke beperking

kenniscentrum sport & bewegen

De waarde van sport en bewegen voor mensen met een fysieke beperking

Kenniscentrum Sport & Bewegen heeft onderzoek laten doen naar de sociaaleconomische waarde van sport en bewegen en de inzet van sporthulpmiddelen voor iemand met een fysieke beperking. In het onderzoek is gekeken naar de gezondheidswinst, sociale effecten en effecten op de arbeidsmarkt. Deze infographic geeft een overzicht van de belangrijkste conclusies.

Download het volledige rapport

Sport en bewegen loont extra voor mensen met een fysieke beperking

Gezondheid ↑

Op het gebied van gezondheid zijn de sociaaleconomische effecten positiever.

- Mensen met een fysieke beperking voldoen minder vaak aan de beweegrichtlijnen.
- Mensen met een fysieke beperking die niet voldoen aan de beweegrichtlijnen zijn relatief inactief.

Voldoet aan de beweegrichtlijnen

Geen fysieke beperking	52%
Fysieke beperking	23%

Sociaal ↑

Sociale effecten voor mensen met een fysieke beperking zijn meer dan gemiddeld aanwezig.

- Tegengaan eenzaamheid en isolement
- Versterkt het zelfvertrouwen
- Positieve invloed op negatieve stereotypen van naasten

Mensen met een fysieke beperking hebben een hogere kans op bepaalde aandoeningen

- coronaire hartziekten
- diabetes
- osteoporose
- depressie

Regelmatig sporten en bewegen vermindert de kans op deze aandoeningen. Dit leidt tot sociaaleconomische waarde:

- besparing op zorgkosten
- hogere kwaliteit van leven
- hogere levens-verwachting

Arbeid lagere winst

De sociaaleconomische waarde op het gebied van arbeid is lager dan bij mensen zonder een fysieke beperking. Maar dit effect is kleiner dan de positieve effecten bij gezondheid en op sociaal vlak.

Mensen met een fysieke beperking zijn ondervertegenwoordigd op de arbeidsmarkt, dus een kleinere groep kan profiteren van de positieve effecten op ziekteverzuim en arbeidsproductiviteit.

Arbeidsmarktparticipatie

Geen fysieke beperking	65 %
Fysieke beperking	35%

Conclusie

Sociaaleconomische waarde gemiddeld 15% hoger

Per saldo is de sociaaleconomischewaarde van sport en bewegen gemiddeld 15% hoger bij mensen met een fysieke beperking.

Sporthulpmiddel kan zich ruim 4,5x terugverdienen

Voor mensen met een fysieke beperking waarbij het ontbreken van een sporthulpmiddel de drempel is om voldoende te sporten en bewegen, verdient de investering in een sporthulpmiddel zich 4,5x terug.

Investering*	€ 16.000
Sociaaleconomische waarde**	€ 75.000

* Gemiddelde investering sporthulpmiddel gedurende hele levensloop. ** Gemiddelde opbrengsten sport en bewegen gedurende iemands sportende leven bij voldoen beweegrichtlijnen vergeleken met niet of nauwelijks bewegen.

Werkelijke sociaaleconomische waarde waarschijnlijk nog hoger

Daar waar geen specifieke data beschikbaar waren voor de doelgroep 'mensen met een fysieke beperking', zijn in het onderzoek conservatieve aannames gedaan. De werkelijke sociaaleconomische waarde ligt naar verwachting nog hoger.

kenniscentrum sport & bewegen

Publicatiedatum: 2021

Sport en bewegen loont extra voor mensen met een fysieke beperking

Gezondheid ↑

Op het gebied van gezondheid zijn de sociaaleconomische effecten positiever.

- Mensen met een fysieke beperking voldoen minder vaak aan de beweegrichtlijnen.
- Regelmatig sporten en bewegen vermindert de kans op aandoeningen zoals coronaire ziekten, diabetes, osteoporose en depressie.
- Dit leidt tot sociaaleconomische waarde.

Voldoet aan de beweegrichtlijnen

Geen fysieke beperking	52%
Fysieke beperking	23%

besparing op zorgkosten

hogere kwaliteit van leven

hogere levens-verwachting

Sociaal ↑

Sociale effecten voor mensen met een fysieke beperking zijn meer dan gemiddeld aanwezig.

- Tegengaan eenzaamheid en isolement
- Versterkt het zelfvertrouwen
- Positieve invloed op negatieve stereotypen van naasten

Arbeid lagere winst

De sociaaleconomische waarde op het gebied van arbeid is lager dan bij mensen zonder een fysieke beperking. Maar dit effect is kleiner dan de positieve effecten bij gezondheid en op sociaal vlak.

Conclusie

Sociaaleconomische waarde gemiddeld 15% hoger

Bijlage 5 - Klantreis - uitgebreide versie

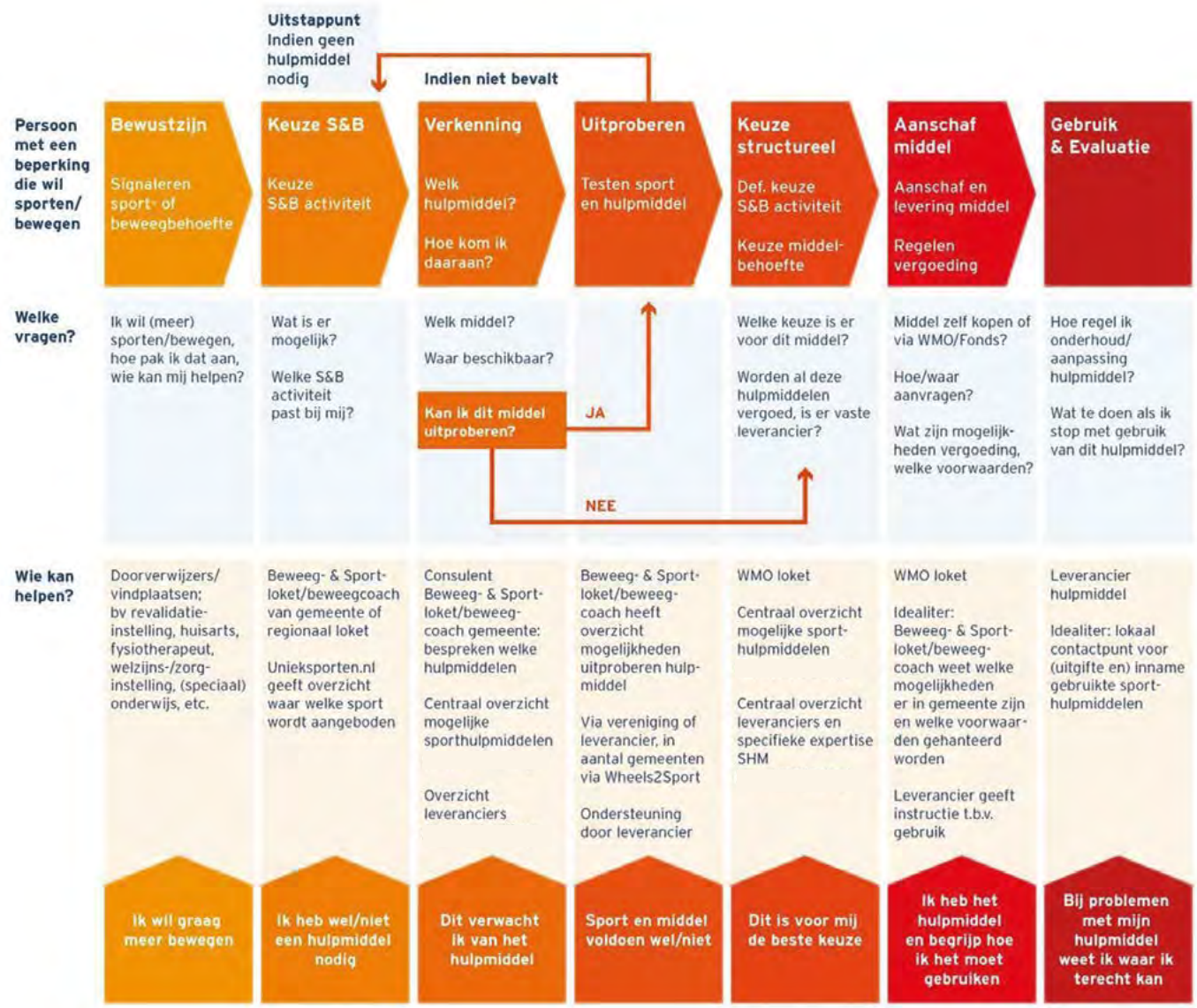

Bijlage 6 - Praktijkvoorbeelden al dan niet toekennen sporthulpmiddelen

Voor deze handreiking verzamelden we ervaringen over het al dan niet toekennen en verstrekken van sporthulpmiddelen in de praktijk. Hierna beschrijven we een aantal positieve en negatieve voorbeelden van klanten en leveranciers van sporthulpmiddelen.

A. Positieve praktijkvoorbeelden toekenning sporthulpmiddelen

Goede onderbouwing

Praktijkvoorbeeld 1
Een sporter vraagt bij de gemeente budget aan voor een sportrolstoel. De gemeente vraagt de sporter om uitleg: om welke sport gaat het, waarom is er een speciale stoel nodig en hoeveel gaat dat kosten? De sporter werkt dit samen met een expert uit (in dit geval verbonden aan de nationale selectie boccia) en komt met een onderbouwing van nut/noodzaak van de stoel en de te verwachten kosten. De gemeente vergoedt op basis daarvan het volledige bedrag en de stoel kan direct op maat gebouwd worden.

Praktijkvoorbeeld 2
Meerdere sporters vragen budget aan voor een rolgoot bij verschillende gemeenten. Ondanks dat de modelverordening van de VNG alleen de sportrolstoel als voorbeeld geeft, bekijken deze gemeenten de individuele situatie van de sporter en zien dat dit hulpmiddel hen in staat stelt te participeren in sport. Een rolgoot van goede kwaliteit wordt volledig vergoed door de gemeente.

Maatwerk

Praktijkvoorbeeld 3
Bij een aanvraag van een vrouw die een rolstoel wilde aanvragen om te sporten, is samen met experts van de rolstoelleverancier gezocht naar de beste oplossing. Omdat deze vrouw in haar dagelijkse werk ook veel kleine afstandjes af moet leggen, leek een sportrolstoel ook daarvoor aantrekkelijk. Om langere tijd in een sportrolstoel te kunnen zitten, is echter een aangepast zitkussen nodig. De leverancier heeft gezorgd voor dit aangepaste zitkussen, zodat deze vrouw heel goed geholpen is met een sportrolstoel waarmee ze ook haar werk kan doen. De gemeente is op deze wijze niet de kosten voor een gewone én een sportrolstoel kwijt, maar enkel de kosten van de sportrolstoel en het aangepaste zitkussen.

Praktijkvoorbeeld 4
Sommige apparaten kunnen in een later stadium nog worden gekoppeld aan een rolstoel. Veel andere complete driewielers hebben deze mogelijkheid niet. Bij een progressieve aandoening als een spierziekte, ALS of MS kan het erg nuttig zijn de fiets na enige periode om te bouwen naar een model dat gekoppeld is aan een rolstoel. De gemeente ziet dit ook in, omdat ze dan niet opnieuw een compleet nieuwe fiets hoeven aan te schaffen als iemand achteruitgaat door zijn ziekte. Dit argument heeft goed bijgedragen in het verstrekken van het hulpmiddel via de gemeente. Een voorbeeld hiervan is een inwoner in het zuiden van het land die een vergoeding voor deze fiets ontving via de gemeente.

Praktijkvoorbeeld 5
Een scootmobiel inruilen voor een driewielfiets. Een inwoner kwam met deze vraag, omdat zijn fysieke situatie verslechterd was. Uit een gerechtelijke uitspraak in 2021 blijkt dat door een veranderde fysieke situatie van een inwoner goed nagedacht moet worden over dit soort situaties om te kunnen komen tot een passend oordeel. Bij het onderzoek naar deze ‘passendheid’ moet nadrukkelijk rekening gehouden worden met de behoeften, persoonskenmerken en voorkeuren van een cliënt. De cliënt gaf tijdens het onderzoek aan dat hij tegenwoordig weer kan fietsen en stukjes kan lopen en dat ook graag weer wil gaan doen. Gelet op die informatie is de kans zeker aanwezig dat een scootmobiel de beperkingen van de cliënt ‘overcompenseert’. Zoals de rechtbank terecht concludeert kan een voorziening die overcompenseert niet als passend gezien worden. [A]

Praktijkvoorbeeld 6
Dhr. H. liep in 2013 een incomplete dwarslaesie op. Hij kocht een Berkelbike, een driewieler die je met armen en benen voortbeweegt. De gemeente wilde eerst niet de aanschaf van het voertuig bekostigen.

Met hulp van een jurist werd de Berkelbike via zijweggetjes alsnog vergoed. Een stukje maatwerk dat moeizaam tot stand is gekomen.

[A] www.de-eerstelijns.nl/2021/04/een-scootmobiel-inruilen-voor-een-driewielfiets

Het geld voor de aanschaf van € 5.300 komt uit zowel de sport- als de vervoersvoorziening, aldus de jurist die het bestempelde als knip- en plakwerk.

H. stapte in eerste instantie naar de rechter, maar werd daar niet ontvankelijk verklaard, omdat hij te laat was met zijn bezwaar. Toch wilde hij de strijd niet opgeven. De 'bike' noemt hij een levensverbeterende aanpassing, dus een vergoeding zou gerechtvaardigd zijn. Dat vinden ze bij de gemeente nu ook, ondanks dat ze de aanvraag eerder afgewezen. De gemeente zegt hierover: "Zowel bij de eerste als de tweede aanvraag is een zorgvuldige afweging gemaakt. Deze twee besluiten zijn genomen op basis van de op dat moment beschikbare informatie gedurende de aanvraag".

Flexibiliteit in budget

Praktijkvoorbeeld 7
Een sporter vraagt bij de gemeente budget aan voor een sportrolstoel. De gemeente komt langs om hierover te praten. De te verwachten kosten (€5.000) zijn hoger dan het budget dat de gemeente normaal gesproken toekent (€2.500 voor een periode van drie jaar). Omdat de verwachting is dat de stoel niet snel zal slijten, wordt er een afspraak gemaakt waarbij de sporter kan beschikken over het dubbele bedrag voor een langere periode (€5.000 voor een periode van zes jaar).

Praktijkvoorbeeld 8
De BerkelBike is zowel een sport- als een vervoersvoorziening. Je kunt er je hele lichaam mee trainen, maar ook mee van A naar B komen. Hierdoor hebben meerdere gemeenten, na uitleg door de klant, besloten om een vergoeding uit zowel de sport- als de vervoersvoorziening uit te keren. Zo wordt het bedrag aan pgb/ natura opgehoogd. De vergoeding komt immers uit twee classificaties, waar de klant anders twee losse hulpmiddelen voor nodig had gehad. Doordat een pgb hoger uitvalt, hoeft de klant minder bij te betalen dan dat het pgb verstrekt zou zijn op basis van slechts één van beide classificaties. Een inwoner heeft op deze manier haar fiets vergoed gekregen via de gemeente.

Keuzevrijheid

Praktijkvoorbeeld 9
Een gemeente heeft, nadat enkele klanten daar een handbike hebben aangevraagd, besloten om te stoppen met het hanteren van één vaste leverancier voor de verstrekking van handbikes. Ze waren positief verrast over de prijzen van de verschillende handbikes in vergelijking tot de handbikes die door contractleveranciers werden aangeboden. Ze raden klanten nu aan om bij meerdere leveranciers een proefrit aan te vragen om zo een weloverwogen keuze te maken.

Praktijkvoorbeeld 10
In 2019 is een bepaald type handbike door meer dan 75 verschillende gemeenten rechtstreeks verstrekt zonder tussenkomst van enige contractleverancier.

B. Negatieve praktijkvoorbeelden toekenning sporthulpmiddelen

Afwijzing op basis van het criterium 'nodig voor participatie'

Praktijkvoorbeeld 1
Een sporter uit een nationale selectie vraagt een rolgoot aan. De gemeente geeft (zonder enig verder onderzoek) aan dat de rolgoot niet per se nodig is om te kunnen participeren en dat indien dit wel nodig zou zijn, volstaan kan worden met de goedkoopste adequate oplossing. De goot wordt niet vergoed.

Praktijkvoorbeeld 2
Aanvrager is fervent rolstoelbasketballer en heeft een nieuwe rolstoel nodig, daar de huidige rolstoel ruim 8 jaar oud is en instabiel begint te worden. Aanvrager is zeer actief bij de rolstoelbasketbalvereniging en is zelfs bestuurslid. Ook doet hij veel aan wedstrijden en sport hij op het hoogste amateurniveau. Vanuit de Wmo volgt een afwijzing, omdat aanvrager reeds in voldoende mate participeert volgens de gemeente, en ook dat aanvrager een andere sport kan beoefenen, bijvoorbeeld schaken.

Ook in dit voorbeeld komt het zelfbeschikkingsrecht sterk naar voren en wordt ook duidelijk dat vanuit de Wmo slecht is gekeken naar de daadwerkelijke situatie van aanvrager. Zijn volledige participatie hangt op aan de rolstoelbasketbalvereniging en zonder nieuwe rolstoel kan hij niet langer zelf de sport blijven beoefenen. Dat zal een zwaar gat in zijn participatie slaan.

Gebrek aan flexibiliteit en/of maatwerk

Praktijkvoorbeeld 3
Een sporter speelt al jaren rolstoelhockey, maar is sinds een tijdje ook begonnen met boccia. Sporter vraagt daarom bij de gemeente budget aan voor de aanschaf van een rolgoot. De gemeente geeft aan dat ze een aantal jaren meebetaald hebben aan de hockeyrolstoel (€2.000 van de €18.000 is door de gemeente vergoed) en dat deze ingeleverd moet worden om aanspraak te kunnen maken op budget voor een ander sporthulpmiddel. De goot wordt niet vergoed en participatie in meerdere sporten wordt daarmee ontmoedigd.

Praktijkvoorbeeld 4
Gemeenteambtenaren doen soms bepaalde medische uitspraken over een persoon die hij/zij bij een keukentafelgesprek gesproken heeft. Zij gebruiken deze argumentatie vervolgens als reden voor een schriftelijke afwijzing voor de sport- of vervoersvoorziening. Vaak moet de klant opnieuw naar een medisch specialist gaan om het een en ander (opnieuw, anders belicht of uitgebreider) op papier te laten zetten om de gemeente te overtuigen. Bij een beroep wordt de aanvraag dan vaak alsnog goedgekeurd, maar dit kost extra tijd en werpt drempels op. Sommige mensen haken direct af bij een afwijzing, omdat ze denken dat de gemeente het wel zal weten en 'bij het rechte eind heeft'. Dit is zeker niet altijd het geval. Het gebeurt ook dat een aanvraag met een mailtje wordt afgedaan, zonder dat er zelfs een keukentafelgesprek is geweest en ook zonder gefundeerde onderbouwing.

Praktijkvoorbeeld 5
In 2019 hebben verschillende mensen geen handbike kunnen aanschaffen, omdat de gemeente een contractleverancier had die uitsluitend een merk handbike verstrekte dat niet voldeed aan de behoefte van deze mensen. Zij hebben allen duidelijk bij de gemeente aangegeven dat een ander merk handbike beter aansloot op hun wensen en ook goedkoper was.

Bij veel gemeenten is het beleid dat zij voor de verstrekking van een handbike kijken naar de meest adequate en goedkope oplossing (en dan ook in die volgorde). De praktische invulling van dit beleid wordt echter belemmerd wanneer de contractleverancier besluit om slechts één merk handbike aan te bieden. Het alternatief in de zin van een pgb staat vaak niet in verhouding met de vergoedingen van een natura verstrekking. Bovendien is het niet mogelijk om voor iedereen een adequate oplossing te bieden wanneer er slechts keuze is uit één merk.

Focus op gemak in plaats van stimuleren bewegen

Praktijkvoorbeeld 6
Een vrouw van 79 jaar kreeg te horen dat ze voor de vervoersvoorziening alleen nog in aanmerking kwam voor een scootmobiel, omdat ze 'op haar leeftijd niet meer in staat is te leren fietsen op een driewieler'. Driewielers worden juist erg veel gebruikt door klanten in deze leeftijdsgroep, die nog volledig zelfstandig en (deels) op eigen kracht van deze producten genieten.

Proces en criteria drempelverhogend in plaats van drempelverlagend en/of kostenineffiçient

Praktijkvoorbeeld 7
Een leverancier vertelt: “De gemeente eist soms een onderhoudscontract, terwijl dit bij een pgb niet verplicht is - mede volgens belangenvereniging Per Saldo. Onderhoud bij een pgb is in de basis de verantwoordelijkheid van de klant zelf. Het gevolg is dat de gemeente onze fiets door het ontbreken van onderhoudscontracten niet wil leveren of er heel moeilijk over doet. Het is bij een onderhoudscontract vaak gebruikelijk rond de 40% van het factuurbedrag extra te rekenen. Dit wordt bovenop onze factuur voor het hulpmiddel gerekend. Vaak betaalt de gemeente maar een x-bedrag aan pgb en valt dit bedrag voor service onder de ‘eigen bijdrage’. Gevolg: Je jaagt mensen op enorme kosten voor onderhoud. Onderhoud dat waarschijnlijk nooit zo duur zou zijn als ze het laten uitvoeren door een lokale fietsenmaker. Of wanneer ze ons bellen op het moment dat ze daadwerkelijk een probleem hebben. Als we dit toelichten aan gemeenten wordt onze redenatie vaak gehonoreerd en wordt het pgb alsnog zonder servicecontract verleend. Maar het is iedere keer knokken en uitleggen. Een voorbeeld hiervan is een man met een amputatie. De gemeente wilde geen pgb verlenen als niet ook een onderhoudscontract bij de fabrikant middels de factuur afgesloten zou worden voor minimaal twee jaar.”

Praktijkvoorbeeld 8
Een sporter vraagt budget aan voor een nieuwe sportrolstoel. De gemeente erkent dat de oude stoel niet meer voldoet en kent (zonder verdere inhoudelijke vragen) een standaardbedrag toe dat niet volstaat voor de oplossing die de sporter nodig heeft. Het bedrag wordt overgemaakt op basis van een offerte; de gemeente controleert niet of de stoel daadwerkelijk wordt aangeschaft en heeft helemaal geen inzicht of de sporter uiteindelijk tot een oplossing is gekomen om een adequate rolstoel aan te kunnen schaffen.

Praktijkvoorbeeld 9
Een familie is in 2018 bezig geweest met de aanschaf van een aankoppelbare handbike voor hun 14-jarige zoon. De gemeente heeft meneer hiervoor doorverwezen naar hun contractleverancier. Deze heeft op hun beurt aangegeven dat zij uitsluitend de handbike van een ander merk aanbieden. Er werd aangegeven dat wanneer deze mensen per se een handbike van het andere merk wilden aanschaffen zij dit moesten regelen middels een persoonsgebonden budget.

Bij navraag bij de gemeente bleek dat het budget voor de handbike slechts €2.500 bedroeg, terwijl de handbike die aangeboden werd door de contractleverancier een consumentenprijs had van meer dan €6.500 inclusief BTW. Daarbij had deze ook nog eens een onderhoudscontract voor de volledige looptijd van de verstrekking. Het benodigde pgb voor de aanschaf van het andere merk werd aangevraagd voor een bedrag van ‘slechts’ €4.345,- zonder onderhoud.

Bijlage 7 - Onderzoek verstrekkingen sporthulpmiddelen vanuit Wmo

In 2019 is door Kenniscentrum Sport & Bewegen en Special Heroes een enquête uitgevoerd onder alle 355 gemeenten over de verstrekkingen van sporthulpmiddelen vanuit de Wmo. In totaal was de bruikbare respons 103. In figuur 3 staan de resultaten.[1]

Figuur 3 | **Enquête verstrekkingen van sporthulpmiddelen vanuit Wmo**

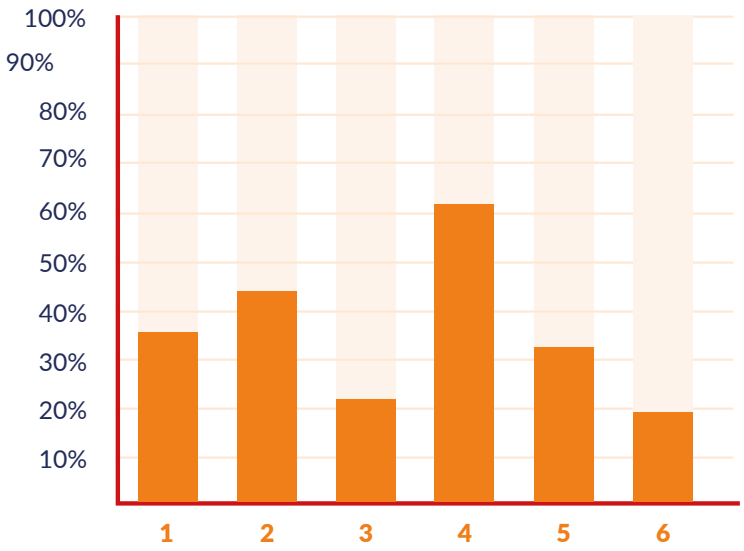

1. **35% van de gemeenten heeft vast aanspreekpunt**
2. **42,7% van de gemeenten heeeft geen vaste leverancier**
3. **20,4% van de gemeenten biedt de mogelijkheid SHM te huren/uitproberen**
4. **In 60,2% van de gemeenten heeft Wmo-consulent contact met medisch specialist/ergotherapeut**
5. **In 32% van de gemeenten heeft Wmo-consulent contact met sportloket en/of buurtsportcoach**
6. **19,4% van de gemeenten heeft behoefte aan meer inhoudelijke deskundigheid mbt SHM**

Verder blijkt uit het onderzoek dat gemeenten:

- Te maken hebben met tegenstrijdige doelstellingen van enerzijds sport- en gezondheidsbeleid om meer mensen aan het bewegen en sporten te krijgen in kader van gezondheid en participatie en anderzijds Wmo die maar een bepaalde financiële ruimte heeft.
- Een gebrek aan kennis hebben over sporthulpmiddelen en ook over wettelijke kaders met betrekking tot verstrekking sporthulpmiddelen.
- Last hebben van onduidelijkheid in wet- en regelgeving t.a.v. financiering verstrekking sporthulpmiddelen in relatie zorgverzekeraar en gemeente.
- Beperkt inzicht hebben in mate van verstrekkingen sporthulpmiddelen door beperkte registratie hiervan
- Geen inzicht hebben in (potentiële) behoefte aan sporthulpmiddelen van (potentiële) sporters.
  Voor deze handreiking werden praktijkvoorbeelden opgevraagd van de verstrekking van sporthulpmiddelen, zowel positieve als negatieve, bij eindgebruikers en bij professionals van gemeenten, leveranciers/ fabrikanten, sportorganisaties en zorginstellingen. Zie Bijlage 6 voor een selectie.

Bekijk voor de complete resultaten van de enquête de publicatie **Sporthulpmiddelen beter beschikbaar en bereikbaar (2020)** [A].

[A] www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/kennisbank/publicaties/?sporthulpmiddelen-beter-beschikbaar-en-bereikbaar&kb_id=25674&kb_q=